

Lakiosasto

17.1.1994

Työeläkelaitoksille

TYÖTTÖMYYSELÄKE

Työttömyyseläkettä koskevia säännöksiä on muutettu (L 559-566/93 ja 1544-1547/93). Muutokset tulivat voimaan 1.1.1994. Voimaantulosäännöksistä johtuu, että tätä ennen voimassa olleita työttömyyseläkkeen saamisehtoja sovelletaan rinnan uusien säännösten kanssa noin kymmenen vuoden ajan lainmuutosten voimaantulosta.

Tässä yleiskirjeessä annetaan ohjeet työttömyyseläkesäännösten soveltamisesta. Se korvaa aikaisemman työttömyyseläkettä koskevan yleiskirjeen A 13/89 sekä Lakiosaston tiedotteet 2/88, 3/88, 3/91 ja 6/92. Ohjeet on käsitelty Eläketurvakeskuksessa toimivassa tulkintaryhmässä, jossa ovat jäseninä myös eläkelaitosten edustajat. Yleiskirjeen liitteenä on uusittavan työttömyystodistuslomakkeen luonnos ja selostus työttömyyseläkkeen kannalta keskeisimmistä työttömyysturvasäännöksistä.

Hallituksen esitykset uusiksi työttömyyseläkesäännöksiksi on lähetetty eläkelaitoksille yleiskirjeillä A 21/93 ja A 51/93 sekä vahvistetut lait yleiskirjeillä A 33/93 ja A 2/94.

ELÄKETURVAKESKUS

Pentti Koivisto

Helena Tapio

Lakiosasto

17.1.1994

TYÖTTÖMYYSELÄKE

Sisällysluettelo

Sivu

1	YLEISTÄ	4
2	TYÖTTÖMYYSELÄKKEEN ELÄKETAPAHTUMA	5
3	ELÄKKEEN SAAMISEN EDELLYTYKSET	6
	3.1 Ennen 1.1.1994 voimassa olleet säännökset	6
	3.1.1 Henkilöpiiri.....	6
	3.1.2 Ikäedellytys	8
	3.1.3 Työttömyyspäivärahaa määräraika	8
	3.1.4 Työttömyys jatkuu	9
	3.2 1.1.1994 voimaan tulleet säännökset	9
	3.2.1 Henkilöpiiri	9
	3.2.2 Ikäedellytys	9
	3.2.3 Työttömyyspäivärahaa enimmäismäärä	9
	3.2.4 Työttömyys jatkuu	9
	3.2.5 Oikeus tulevaan aikaan	9
	3.2.6 5/15 työssäolovuotta	10
4	TYÖTTÖMYYSELÄKKEEN HAKEMINEN	11
	4.1 Työttömyystodistus.....	11
	4.2 Todistuksen antaminen	11
	4.3 Valinta työttömyyseläkkeen ja työttömyyspäivärahan välillä	13
	4.4 Hakemuslomake	14
5	TYÖTTÖMYYSELÄKEHAKEMUKSEN RATKAISEMINEN	14
	5.1 Tarkistustoimet.....	14
	5.1.1 Työttömyystodistuksen tarkistaminen	14
	5.1.2 Työttömyyden jatkuminen	19
	5.2 Tulevan ajan oikeus	20
	5.2.1 Työsuhde päättyy lomautuksen aikana	21
	5.2.1.1 Työnantaja irtisanoo työntekijän lomautuksen kestäessä.....	21
	5.2.1.2 Työntekijä irtisanoutuu lomautus- aikana	22
	5.2.1.3 Työntekijä työssä tai vuosilomalla irtisanomisaikana	22
	5.2.2 Työsuhteen päättyessä maksettavat muut kuin lakiin tai työehtosopimukseen perustuvat korvaukset	23
	5.2.3 Tulevan ajan oikeuden säilyminen, kun työttömyyspäivärahan enimmäismäärä on 500 päivää	24
	5.2.4 Tulevan ajan oikeuden säilyminen, kun henkilölle maksetaan lisäpäiviä	25
	5.2.5 Peruspäivärahan saajan tulevan ajan oikeuden säilyminen, kun eläketapahtuma on ennen 1.1.1994.....	25

Lakiosasto

17.1.1994

	5.2.6	Uimissäntö lisäpäiviin oikeutetuilla	28
	5.2.7	Velvoitetetyösuhde ja tuleva aika	30
5.3		Eläkkeen laskeminen	32
	5.3.1	Eläketapahtuma ennen 1.1.1994	33
	5.3.2	Eläketapahtuma 1.1.1994 tai sen jälkeen.....	34
5.4		Työttömyyslisiä ja työeläkelisiä	34
	5.4.1	Työttömyyslisiin oikeuttavat etuudet.....	35
	5.4.2	Työeläkelisiin oikeuttavat etuudet.....	35
5.5		Eläkkeen alkaminen	36
5.6		Eläkepäätös	38
5.7		Eläkkeen maksaminen	39
	5.7.1	Eläkkeen maksamisesta yleensä	39
	5.7.2	Takautuvasti maksettavan eläkkeen suorittaminen työttömyyskassalle tai sosiaalivakuustustoimikunnalle	39
6		MUUTOS MYÖNNETYSSÄ ELÄKKEESSÄ	40
	6.1	Työttömyyseläkettä ei makseta	40
	6.1.1	Työssäolo	40
	6.1.2	Ulkomailla oleskelu tai muu syy	42
	6.1.3	Työstä kieltäytyminen	42
	6.2	Työttömyyseläkkeen keskeyttäminen tai lakkauttaminen	43
	6.2.1	Eläkkeen keskeyttäminen	43
	6.2.2	Eläkkeen lakkaaminen	43
	6.3	Eläkkeen periminen takaisin	44
	6.4	Eläkkeen alkaminen uudelleen	45
	6.4.1	Hakemus vuoden kuluessa	45
	6.4.2	Hakemus yli vuoden kuluttua	46
	6.5	Osatyökyvyttömyyseläke työttömyyseläkkeeksi	47
	6.6	Työkyvyttömyyseläke työttömyyseläkkeen jälkeen	47
	6.7	Vanhuuseläke työttömyyseläkkeen jälkeen	48
	6.8	Perhe-eläke työttömyyseläkkeen jälkeen	48
7		ELÄKKEENSAAJIEN VALVONTA	48
8		ELÄKELAITOSTEN VÄLINEN ILMOITUSLIIKENNE	49

LIITTEET

Lakiosasto

17.1.1994

TYÖTTÖMYYSELÄKE

1
YLEISTÄ

Työttömyyseläkkeen tarkoituksena on turvata pitkään työttömänä olleiden ikääntyneiden henkilöiden toimeentulo. Työttömyyseläkkeen saaminen edellyttää vähintään 60 vuoden ikää, työttömyysturvalain (TTL) mukaisen työttömyyspäivärahan saamista määrätyltä ajalta sekä työttömyyttä, joka osoitetaan työvoimaviranomaisen todistuksella.

Työttömyyseläkettä koskevia säännöksiä on muutettu. Uudet säännökset tulivat voimaan 1.1.1994. Niissä on asetettu eräitä lisäehtoja työttömyyseläkkeen saamiselle edellä mainittujen edellytysten lisäksi.

Työttömyyseläkkeen saa uusien säännösten mukaan vain sellainen 60 vuotta täyttänyt pitkäaikaisesti työtön, jonka eläkettä laskettaessa eläkkeeseen oikeuttavana aikana voidaan ottaa huomioon eläkeikään jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio (tuleva aika). Uutta on myös vaatimus, että henkilö on eläketapahtumaa välittömästi edeltäneiden 15 kalenterivuoden aikana ansainnut TEL:n 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua peruseläkettä tai muuta siihen verrattavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä yhteensä vähintään viisi vuotta. Eläkkeen saaminen edellyttää myös, että työtön on saanut työttömyyspäivärahaa enimmäismäärän. Säännökset ovat liitteenä (liite 1).

Uusia, tiukennettuja ehtoja sovelletaan sellaisiin työttömyyseläkkeisiin, joissa eläketapahtuma on 1.1.1994 tai sen jälkeen.

Vaikka eläketapahtuma onkin 1.1.1994 jälkeen, sovelletaan kuitenkin vanhoja, lievempiä ehtoja edelleen sellaiseen työntekijään,

- joka on täyttänyt 55 vuotta ennen lain voimaantuloa 1.1.1994 ja
- jolla oli oikeus TTL:n mukaiseen päivärahaan lain voimaantullessa (voimaantulosäännös).

TTL:n mukaisesta päivärahaoikeudesta kerrotaan liitteessä 2.

Kansaneläkelain työttömyyseläkettä koskevat säännökset ovat saman sisältöiset kuin työeläkelaeissa. Tulevan ajan täyttymisehdon ja 5/15 vuoden työssäoloehdon osalta Kansaneläkelaitos noudattaa työeläkelaitoksen ratkaisua. Samoin se myöntää lakien voi-

Lakiosasto

17.1.1994

maantulovaiheessa yhdenmukaisesti työeläkelaitoksen ratkaisun kanssa työttömyyseläkkeen vanhojen säännösten mukaan työttömälle, jonka työttömyyseläketapahtuma on ennen 1.1.1994.

2

TYÖTTÖMYYSELÄKKEEN ELÄKETAPAHTUMA

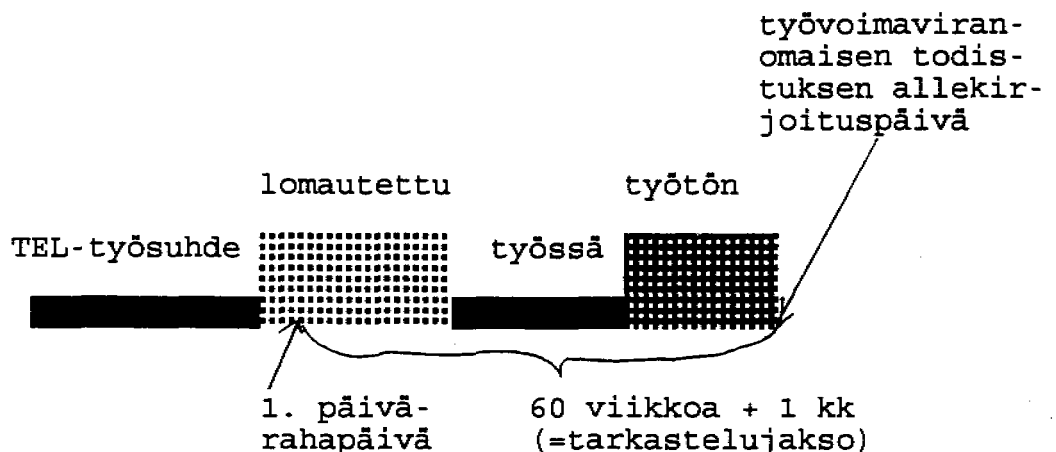
Työttömyyseläkkeen eläketapahtuma on määritelty TEL:n 4 c §:n 3 momentissa. Työttömyyden alkamispäivänä pidetään sitä päivää, jolta työttömälle on ensimmäisen kerran maksettu työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatuesta annetun lain mukaista työmarkkinatukea 60 viikon + yhden kuukauden ajanjaksona, joka luetaan työvoimaviranomaisen todistuksen antamispäivästä taaksepäin. 60 viikon + yhden kuukauden jaksoa nimitetään **tarkastelujaksoksi**. Sitä selvitetään tarkemmin kohdassa 5.1.1.

Eläketapahtuma on työttömyyden laskennallinen alkamispäivä siitä riippumatta, milloin työntekijä on tosiasiallisesti joutunut työttömäksi.

Jollei tarkastelujakson sisällä ole päiväraha- tai työmarkkinatukipäiviä, eläketapahtuma on työvoimaviranomaisen todistuksen allekirjoituspäivä (Vako 2412/82, ETK11691).

Myös lomautusajalta maksetut päivärahat (perus- tai ansiopäivärahat) otetaan huomioon eläketapahtuman ajankohtaa määriteltäessä. Siten myös lomautusajalle sattuva tarkastelujakson 1. päivärahopäivä on eläketapahtuma, vaikka henkilö lomautuksen päätyttyä vielä olisikin ollut työssä.

Eläketapahtuman jälkeinen työnteko ei kuitenkaan enää kartuta myönnettävää työttömyyseläkettä.

Lakiosasto

17.1.1994

3
ELÄKKEEN SAAMISEN EDELLYTYKSET

3.1
Ennen 1.1.1994 voimassa olleet säännökset

3.1.1
Henkilöpiiri

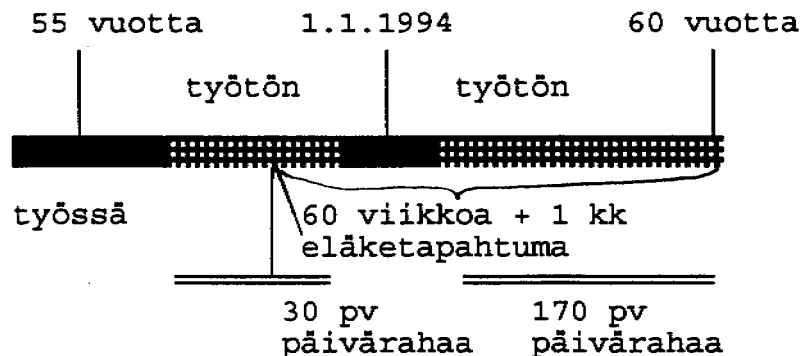
Ennen 1.1.1994 voimassa olleita säännöksiä sovelletaan:

- 1) henkilöön, jonka työttömyyseläketapahtuma on ennen 1.1.1994; ja
- 2) henkilöön, joka on täyttänyt 55 vuotta ennen 1.1.1994 ja jolla on ollut oikeus TTL:n mukaiseen päivärahaan 1.1.1994.

Jos kummatkin kohdan 2 edellytykset täyttyvät, ei merkitystä siis ole sillä, mihin eläketapahtuma sijoittuu.

Jollei henkilöllä ole ollut oikeutta päivärahaan lainmuutoksen voimaantullessa 1.1.1994, voi eläketapahtuma tulla vuoden 1993 puolelle ja vanhat säännökset siten sovellettaviksi siinä tapauksessa, että hän oli vähintään noin 58 vuoden 10 kuukauden ikäinen 1.1.1994. Tämä johtuu eläketapahtumahetken määritelmästä (katso kohta 2).

Tilanne kuvana esitettynä:

Jollei henkilö ollut täyttänyt 55 vuotta ennen uuden lain voimaantuloa 1.1.1994, on eläketapahtuma aina 1.1.1994 jälkeen.

Vanhojen säännösten soveltaminen ei vaadi, että henkilö tosiasiallisesti sai työttömyyspäivärahaa 1.1.1994. Riittää, että hänellä tuolloin oli todettu oikeus päivärahaan, vaikka päivärahaa ei olisi maksettu.

Lakiosasto

17.1.1994

Ei oikeutta
työttömyyspäivä-
rahaan

TTL:n 5 §:n 1 momentissa on lueteltu ne tilanteet, joissa henkilöllä ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan. Päiväraha-oikeutta ei ole esimerkiksi siltä ajalta, jolta työntekijällä on oikeus saada työnantajalta lain tai työehtosopimuksen taikka työ sopimuksen mukaista irtisanomisajan palkkaa tai sitä vastaavaa korvausta taikka jolle ajalle hänen muun sopimuksen tai järjestelyn perusteella työnantajalta saamansa etuus voidaan jaksottaa henkilön vakiintuneena pidettävän palkan perusteella ("kultainen kädenpuristus" jne.). Voimaantulosäännös ei siis koske sellaista 55 vuotta täyttäneitä henkilöä, joka tällaisen syyn vuoksi ei saa päivärahaa uusien säännösten voimaantullessa.

On oikeus työt-
tömyyspäivärahaan

Oikeuden päivärahaan katsotaan olevan olemassa, vaikka päivärahaa ei jää maksettavaksi sen jälkeen, kun siitä on vähennetty jokin sosiaalietuus. Oikeus on olemassa myös silloin, kun osa-aikatyön tai sivutyön palkka estää päivärahan maksun taikka kun peruspäivärahaa ei makseta tarveharkintasäännösten vuoksi. Yli 55-vuotiaista tarveharkintaa sovelletaan mm. yrittäjiin, joilla TTL:n edellyttämä työssäoloehto ei täyty. Työttömänä sairastuneella on oikeus työttömyyspäivärahaan sairausvakuutuslaissa tarkoitettulta omavastuuajalta (sairastumispäivä + 9 arkipäivää).

Lain voimaantulosäännöksen mukaan työttömällä katsotaan olevan oikeus työttömyyspäivärahaan myös TTL:n 12 §:ssä tarkoitettuna omavastuuajana, joka nykyisin on viisi työpäivää.

Samoin voimaantulosäännöksessä on säädetty, että oikeuden päivärahaan katsotaan olevan olemassa 1.1.1994. Näin ollen vanhoja säännöksiä sovelletaan henkilöön, jonka viimeinen työssäolopäivä oli 31.12.1993, jos hän heti vuodenvaihteen jälkeen oli työtön työnhakija.

Voimaantulosäännöstä muutettiin laeilla (1546/93 ja 1547/93) siten, että vanhoja säännöksiä sovelletaan myös sellaiseen ennen lain voimaantuloa 55 vuotta täyttäneeseen henkilöön, jolla on oikeus työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaiseen koulutustukeen uusien säännösten voimaantullessa.

Henkilöön, joka täyttää voimaantulosäännöksen edellytykset lain tullessa voimaan, sovelletaan vanhoja säännöksiä, vaikka hän myöhemmin vielä saikin työtä.

Lakiosasto

17.1.1994

Vanhojen säännösten piiriin jääminen ei sinällään ole tae työttömyyseläkkeestä. Vaikka oikeus työttömyyspäivärahaan on olemassa, eivät työttömyyseläkkeen edellytykset voi täytyä, jollei henkilö saa päivärahaa.

3.1.2

Ikäedellytys

Työttömyyseläke voidaan myöntää vain 60 vuotta täytäneelle.

3.1.3

Työttömyyspäivärahaa määräämisaika

Työttömyyseläkkeen saamisen edellytyksenä on, että työtön on saanut TTL:ssa tarkoitettua työttömyyspäivärahaa (perus- tai ansiopäivärahaa) yhteensä vähintään 200 päivältä tai ettei hänellä TTL:n 26 §:n 1 tai 2 momentin mukaan enää ole oikeutta työttömyyspäivärahaan.

Enimmäismäärää laskiessaan työttömyyskassat ottavat huomioon myös ETA-maassa sekä muussa maassa maksetut etuudet, jos Suomella on tämän maan kanssa työttömyysturvasopimus. Samoin menettelee myös Kansaneläkelaitos laskiessaan peruspäivärahan enimmäismäärää vuoden 1994 alusta voimaantulleeseen lainmuutoksen jälkeen. Sen sijaan laskettaessa 200 päivää otetaan huomioon vain Suomessa maksetut päivärahat.

Enimmäismäärä

Työttömyyspäivärahan enimmäismäärä on 500 päivää neljän peräkkäisen kalenterivuoden aikana.

Jos henkilö on täyttänyt 55 vuotta ennen kuin 500 päivää tuli täyteen, hänelle voidaan 500 päivän lisäksi maksaa päivärahaa enintään sen kalenterikuukauden loppuun, jona hän täyttää 60 vuotta (lisäpäivät, TTL:n 26 §:n 2 momentti). Jos henkilö saa lisäpäiviä, hänen enimmäismääränsä täyttyy siis vasta 60 iän täyttämiskuukauden lopussa.

Lisäpäiviä ei voida maksaa henkilölle, joka jää työttömäksi niin, ettei hän ehdi saada päivärahaa 500 päivältä ennen 60 vuoden täyttämiskuukauden loppua. Hänen enimmäismääränsä on 500 päivää.

Enimmäismäärä on 200 päivän kanssa vaihtoehtoinen edellytys silloin, kun työttömyyseläke myönnetään vanhojen säännösten mukaan.

Lakiosasto

17.1.1994

3.1.4

Työttömyys jatkuu

Työttömyyseläkkeen saaminen edellyttää myös, että henkilö on työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa ja ettei hänelle voida osoittaa sellaista työtä, jonka vastaanottamisesta hän ei voi kieltäytyä menettämättä oikeuttaan työttömyyspäivärahaan.

3.2

1.1.1994 voimaan tulleet säännökset

3.2.1

Henkilöpiiri

Uusia säännöksiä sovelletaan, kun eläketapahtuma sattuu 1.1.1994 tai sen jälkeen. Tällöin henkilö on voinut täyttää 55 vuotta ennen tai jälkeen 1.1.1994.

Tästä säännöstä on yksi poikkeus: Jos työtön on täyttänyt 55 vuotta ennen 1.1.1994 ja hänellä oli 1.1.1994 oikeus työttömyyspäivärahaan, häneen sovelletaan vanhoja säännöksiä, vaikka eläketapahtuma sijoittuu 1.1.1994 tai sen jälkeen (kohta 3.1.1.).

3.2.2

Ikäedellytys

Työttömyyseläkkeen saamisen alaikäraja on myös uusien säännösten mukaan 60 vuotta.

3.2.3

Työttömyyspäivärahaa enimmäismäärä

Työtön voi saada työttömyyseläkkeen, kun hänellä ei enää TTL:n 26 §:n 1 ja 2 momentin mukaan ole oikeutta päivärahaan eli enimmäismäärä on täynnä (enimmäismäärästä katso kohta 3.1.3).

3.2.4

Työttömyys jatkuu

Työttömyyseläkkeen myöntämisen edellytyksenä on uusienkin säännösten mukaan, että henkilö on työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa ja ettei hänelle voida osoittaa sellaista työtä, jonka vastaanottamisesta hän ei voi kieltäytyä menettämättä päivärahoikeuttaan.

3.2.5

Oikeus tulevaan aikaan

Työttömyyseläkkeen saamisen edellytyksenä on, että eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi voidaan laskea myös tuleva aika eläketapahtumasta eläkeikään tai sitä vastaava ansio.

Lakiosasto

17.1.1994

Yksityisen sektorin eläke voidaan kuitenkin myöntää myös vapaakirjaeläkkeenä, jos julkiselta sektorilta myönnetään työttömyyseläke, johon liittyy tuleva aika. Vastaavasti julkisen alan eläke voi olla vapaakirjaeläke, jos yksityisen sektorin eläkkeessä on tuleva aika.

Työsuhteen päättymisen ja eläketapahtuman välinen aika ratkaisee, lasketaanko eläkkeeseen tuleva aika. Koska työttömyyseläkkeen saamiseen jatkossa vaaditaan päivärahojen enimmäismäärän täyttyminen, työttömyystodistus annetaan vasta monen vuoden kulluttua työsuhteen päättymisestä. Näin myös eläketapahtumahetki on entistä kauempana viimeisestä työsuhteesta. Tämä voi vaikuttaa työttömyyseläkeoikeuden säilymiseen.

3.2.6

5/15 työssäolovuotta

Jotta työttömälle voidaan myöntää työttömyyseläke, edellytetään, että hän on eläketapahtumaa välittömästi edeltäneiden 15 kalenterivuoden aikana ansainnut TEL:n 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua peruseläkettä tai muuta siihen rinnastettavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä yhteensä vähintään viisi vuotta. Tämän edellytyksen täyttymistä arvioidaan samoin kuin osa-aikaeläkettä laskettaessa.

Viiden vuoden aikaa laskettaessa otetaan huomioon kaikki työeläkelakien piiriin kuuluva, myös julkisen sektorin eläkelakien alainen ansiotyö. Koska ansiotyön on tultava työeläkelakien piiriin, ei viiteen vuoteen voida lukea esimerkiksi sellaisia kalenterivuosia, joina LEL- tai TAEL-ansioita on ollut alle sen vuosittaisen rajan, joka vaaditaan näiden lakien mukaisen eläkkeen saamiseksi.

Rinnakkaisuustilanteissa sama aika otetaan huomioon vain kerran. Esimerkiksi jos henkilöllä on samanaikaisesti ollut kaksi eri TEL-työsuhdetta, jotka molemmat ovat jatkuneet kolme vuotta, lasketaan näistä vaadittavaan viiden vuoden aikaan kolme vuotta.

Kalenterivuotta, jona henkilö on ansainnut TaEL:n piirissä vähintään 6 419,15 markkaa (vuoden 1994 ind. 1688), pidetään kokonaisuudessaan työsuhteeseen rinnastettavana ja se lasketaan työssäolovuodeksi.

LEL-ansioiden ansainta-aika otetaan huomioon niin kuin LEL:n 4 §:n 5 momentissa osa-aikaeläkkeestä säädetään. LEL-työn ajallista pituutta arvioidaan ansioiden määrän perusteella siten, että TEL:n piiriin kuulumisen alarajan suuruinen ansio (1 069,86

Lakiosasto

17.1.1994

markkaa, ind. 1688) vastaa yhden kuukauden työssä-oloaikaa. Karttumisaika kuukausina saadaan, kun kalenterivuoden aikana ansaittujen LEL-ansioiden yhteismäärä jaetaan TEL-rajamäärällä. Huomioon otetaan vain täydet kalenterikuukaudet. Vähintään 12 838,32 markan LEL-ansiot (vuoden 1994 ind. 1688) vastaavat 12 eläkkeeseen oikeuttavaa karttumiskuukautta.

Viiden vuoden aikaa laskettaessa otetaan huomioon myös täysitehoisella eläkkeellä oloaika. Työttömyys-aikaa ei lueta työssäoloaikaan, vaikka sen perusteella laskettaisiin eläkkeeseen työttömyys- tai työeläkelisä.

ETA-maassa tai muussa sosiaaliturvasopimusmaassa työskentely otetaan huomioon samalla tavoin kuin Suomessa työskentely. Eläketurvakeskus hankkii tarvittaessa tiedot näistä vakuutuskausista sopimusmaan yhdyslaitokselta.

4 TYÖTTÖMYYSELÄKKEEN HAKEMINEN

4.1 Työttömyystodistus

Työttömyyseläkkeen hakija osoittaa työttömyystodistuksella, että hän on saanut työttömyyspäivärahaa vaadittavan määrän ja että hänen työttömyytensä jatkuu.

Todistus sisältää **päivärahatodistuksen** eli työttömyyskassan tai Kansaneläkelaitoksen todistuksen maksetuista päivärahoista (osa A) ja työvoimaviranomaisen **todistuksen hakijan työttömyydestä** (osa B). Molemmat todistukset kirjoitetaan samalle lomakkeelle. Todistuslomake uusitaan. Luonnos on liitteenä 3.

4.2 Todistuksen antaminen

200 päivän todistuksen antaminen

200 työttömyyspäivärahapäivän täyttymisen perusteella eläke voidaan myöntää vain silloin, kun sovellettaviksi tulevat ennen 1.1.1994 voimassa olleet säännökset (kohta 3.1). Voimaantulosäännöksestä johdetaan, että vanhojen säännöksiin mukaisia työttömyyseläkkeitä myönnetään vielä usean vuoden ajan.

200 päivän todistus annetaan ennen 1.1.1939 syntyneelle henkilölle, jolla oli oikeus työttömyyspäivärahaan 1.1.1994. Kun henkilö on saanut työttömyyspäivärahaa 200 päivältä, päivärahan maksaja

Lakiosasto

17.1.1994

(työttömyyskassa tai Kansaneläkelaitoksen paikallistoimisto) tarkistaa päivärahaoikeuden olemassaolon 1.1.1994. Päivärahatodistukseen on lisätty kohta, johon tämä tieto merkitään. Jos ehto täyttyy, päivärahan maksaja kirjoittaa todistuksen 200 päivärahapäivän täyttymisestä ja lähettää sen työttömälle.

Jollei päivärahaoikeutta ole ollut 1.1.1994, päivärahan maksaja antaa 200 päivän todistuksen vain silloin, kun ensimmäinen päivärahapäivä 60 viikon sisällä sen omasta päiväyksestä taaksepäin lukien jää vuoden 1993 puolelle. Tällöin eläketapahtuma on ennen 1.1.1994.

200 päivän täyttymisen perusteella päivärahatodistus annetaan aikaisintaan kaksi kuukautta ennen 60-vuotispäivää.

Päivärahatodistuksen mukana on kirje (liite 4), jossa työttömälle kerrotaan mahdollisuudesta hakea työttömyyseläkettä. Häntä kehoitetaan käymään kuukauden kuluessa päivärahatodistuksen päiväyksestä työvoimatoimistossa, jossa täytetään todistuksen työvoimaviranomaisen osuus (osa B). Vasta tällä tavoin täytetty todistus mahdollistaa eläkkeen hakemisen.

Enimmäismäärätodistuksen antaminen

Kun työtön on saanut työttömyyspäivärahaa enimmäismäärän, päivärahan maksaja lähettää myös tästä työttömälle todistuksen postitse. Tällöinkin todistuksen mukana lähetetään kirje, jossa kerrotaan työttömyyseläkkeen hakemisesta.

Enimmäismäärätodistus voidaan antaa aikaisintaan sen kuukauden aikana, jona henkilö täyttää 60 vuotta.

Päivärahatodistuksen täyttäminen

Päivärahan maksaja merkitsee päivärahatodistuksen kohtaan 2 ensimmäisen päivän, jolta päivärahaa on maksettu 60 viimeksi kuluneen viikon sisällä sen omasta päiväyksestä taaksepäin lukien. Päivä merkitään sekä 200 päivän että enimmäismäärätodistuksiin. Päivärahan maksajille annetuissa uusissa ohjeissa on korostettu ensimmäisen päivärahapäivän oikean merkitsemisen tärkeyttä, koska se määrää eläketapahtuman ajankohdan. Eläketapahtumapäivänä voi olla myös työmarkkinatukipäivä (TEL 4 c §:n 3 mom.)

Eläkelaitos tarkistaa työttömyyseläkettä myöntäessään, että todistus on oikein annettu. Joissakin tapauksissa tarkistus johtaa siihen, että ensimmäi-

Lakiosasto

17.1.1994

seksi päivärahopäiväksi ja siis eläketapahtumapäiväksi tulee muu kuin päivärahan maksajan alunperin ilmoittama päivä. Tarkistusmenettelystä kerrotaan kohdassa 5.1.1

Kun todistus annetaan ennen 1.1.1939 syntyneelle, on sekä 200 päivän että enimmäismäärätapauksissa todistuksesta aina käytävä ilmi, onko henkilöllä ollut oikeus työttömyyspäivärahaan 1.1.1994. Tämä määrää, myönnetäänkö eläke vanhojen vai uusien säännösten mukaan.

4.3

Valinta työttömyyseläkkeen ja työttömyyspäivärahan välillä

Kun työtön on saanut päivärahaa enimmäismäärän, hän ei enää voi valita, hakeeko hän työttömyyseläkettä vai jatkaako päivärahan nostamista.

Valinta työttömyyspäivärahan ja työttömyyseläkkeen välillä tulee näin ollen kysymykseen ainoastaan siinä tapauksessa, että työtön kuuluu vanhojen säännösten piiriin ja voisi siten saada työttömyyseläkkeen jo 200 päivärahopäivän täytyttyä.

Työttömyyspäivärahan saaja saattaa työttömyystodistuksen ja eläkkeen hakemiskehotuksen saatuaan hakea eläkettä, vaikka se olisi hänen kannaltaan epäedullinen ratkaisu. Työttömyyskassa ilmoittaa työttömyystodistuksessa ansioon suhteutetun päivärahan määrän. Jos eläkelaitos hakemusta käsitellessään toteaa, että päiväraha olisi selvästi suurempi kuin työttömyyseläke (työeläkkeet ja arvioitu kansaneläke yhteensä), hakijalle tulisi ilmoittaa asiasta ja antaa mahdollisuus peruuttaa jo tekemänsä hakemus. Myös päätöksen antamisen jälkeen hakija voi valitusajan kuluessa ilmoittaa peruuttavansa eläkehakemuksen (ELK 699/88).

Edullisuusvertailua tehtäessä tulisi ottaa huomioon, mikä vaikutus päivärahan valitsemisella on myöhemmän eläkeoikeuteen tai myöhemmin myönnettävän eläkkeen määrään. Tulevan ajan oikeus saattaa lakata päivärahaikauden jatkuessa pitkään. Jos tulevan ajan oikeus ehtii kulua umpeen päiväraha-aikana, päivärahan eläkkeen sijasta valinnut menettää uusien säännösten mukaan työttömyyseläkeoikeutensa.

Kun henkilö tekee valintaansa työttömyyspäivärahan ja eläkkeen välillä, hänen tulisi ottaa huomioon myös verotuksen vaikutus. Lopputulokseen vaikuttaa lisäksi mahdollisten työtulojen erilainen vaikutus eläkkeeseen ja päivärahaan.

Lakiosasto

17.1.1994

Jos henkilö on valinnut päivärahan työttömyyseläkkeen hakemisen sijasta, hänen on hankittava kokonaan uusi työttömyystodistus (sekä päiväraha- että työvoimaviranomaisen todistus) siinä vaiheessa, kun hän hakee eläkettä. Eläkkeen saamiseksi ei siis riitä, että vain työvoimaviranomaiselta on uusi todistus. Näin menetellen eläkettä ei tarvitse myöntää pitkälle ajalle takautuvasti. Päivärahan maksaja ei silloin myöskään joudu perimään jo maksettuja, eläkkeiden yli meneviä työttömyyspäivärahoja takaisin hakijalta.

4.4
Hakemuslomake

Työttömyyseläkettä varten on oma hakemuslomake (TT-lomake), joka on tullut käyttöön 1.4.1993. Eläkelaitoksille lomake on lähetetty yleiskirjeen A 20/93 liitteenä.

5
TYÖTTÖMYYSELÄKEHAKEMUKSEN RATKAISEMINEN

5.1
Tarkistustoimet

5.1.1
Työttömyystodistuksen tarkistaminen

Ratkaistessaan hakijan oikeutta työttömyyseläkkeeseen eläkelaitos käyttää työttömyystodistuksen tietoja. Todistuksesta tarkastetaan kertymäaika ja tarkastelujakso.

Tiedot voidaan tarvittaessa yleensä tarkistaa puhelimitse.

Kertymäaika

Päivärahatodistukseen (osa A) merkityn ensimmäisen päivärahapäivän (kohta 2) ja 200 päivärahapäivän täyttymisen välinen aika saa olla enintään 60 viikkoa. Tätä aikaa nimitetään kertymäajaksi. 60 viikkoa lasketaan päivärahatodistuksen kohdassa 5 olevasta päiväyksestä taaksepäin.

Kun päivärahatodistus annetaan enimmäismäärän täyttymisen perusteella, ei tätä ehtoa ole.

Tarkastelujakso

Päivärahatodistukseen (osa A) merkityn ensimmäisen päivärahapäivän ja työvoimaviranomaisen todistukseensa (osa B) merkitsemän allekirjoituspäivän (kohta 10) välinen aika saa olla enintään 60 viikkoa + 1 kuukausi. Tämä aika on tarkastelujakso.

Lakiosasto

17.1.1994

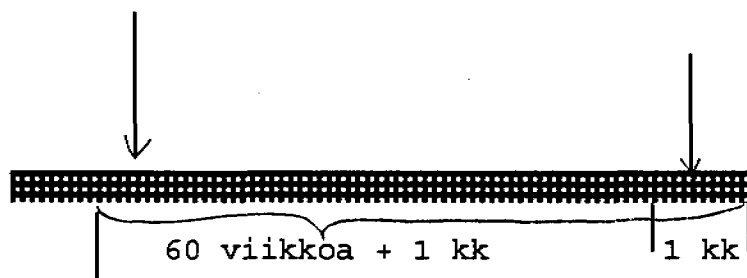
Yksi kuukausi

Tarkastelujakson kuukausi määritellään samoin kuin katsottaessa, onko työsuhte TEL:a sovellettaessa jatkunut vähintään kuukauden. Kuukauden aika on kokonainen kalenterikuukausi tai aika kuukauden 1 päivästä sen 30 päivään taikka helmikuussa kuukauden alusta 28 päivään. Kuukauden jatkumisaikaa koskeva vaatimus on täytetty myös silloin, jos työsuhte päättyy alkamiskuukautta seuraavan kuukauden sellaisena päivänä, joka on alkamispäivää järjestysluvultaan enintään yhtä numeroa pienempi (TEA 6 §).

Esimerkki 1

1. päivärahopäivä
(= eläketapahtuma)

työvoimaviran-
omaisen alle-
kirjoituspäivä

200 päivää
(40 viikkoa)

Päivärahaa on maksettu yhdenjaksoisesti, jolloin 200 päivää kertyy 40 viikossa. Työtön on käynyt työvoimatoimistossa kuukauden sisällä päivärahatodistuksen saamisesta.

Jos 200 päivää kertyy jaksoissa, niiden on sijoitettava 60 viikon kertymäajan sisälle ja tarkastelujakson 60 viikkoa + 1 kuukausi ajalle.

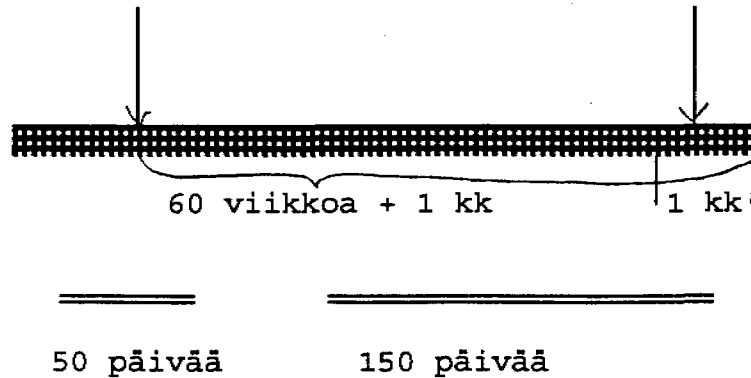
Lakiosasto

17.1.1994

Esimerkki 2

1. päivärahopäivä
(= eläketapahtuma)

työvoimaviran-
omaisen alle-
kirjoituspäivä

Työttömyyspäivärahaa on maksettu yhteensä 200 päivältä. Kertymäaika on ollut pitempi kuin 60 viikkoa. Tällä todistuksella ei eläkettä voida myöntää.

Vaikka päivärahat olisivat kertyneet 60 viikon sisällä, ei eläkettä voida myöntää, jos 1. päivärahopäivä on aikaisemmin kuin 60 viikkoa + kuukausi työvoimaviranomaisen allekirjoituspäivästä lukien. Näissä tilanteissa päivärahan maksajalta tarkistetaan, onko päivärahaa maksettu vielä 200 päivän täyttymisen jälkeen.

Jos uusi 60 viikossa kertynyt 200 päivän päiväraajakso tällöin mahtuu 60 viikon + kuukauden tarkastelujaksolle, eläke voidaan myöntää ilman uutta todistusta.

Jos 200 päivää menee työvoimaviranomaisen päiväyksen jälkeiselle ajalle, päivärahan maksajalta on pyydettävä uusi todistus.

Eläkelaitos tarkistaa päivärahatodistuksesta (osa A), että päivärahan maksaja on ilmoittanut oikein ensimmäisen päivärahopäivän, että 200 päivärahopäivää on kertynyt 60 viikon kertymäajassa ja että todistus on annettu ajoissa.

Päivärahatodistusta antaessaan päivärahan maksaja ei tiedä, milloin työtön käy työvoimatoimistossa saadakseen todistukseen merkinnän työttömyyden jatkumi-

Lakiosasto

17.1.1994

sesta. Eläkelaitos voi joutua tarkistamaan oikein annetun päivärahatodistuksen tietoja myös siitä syystä, että työtön käy työvoimatoimistossa myöhemmin kuin kuukauden kuluessa päivärahatodistuksen päiväyksestä, jolloin tarkastelujakso tämän vuoksi muuttuu.

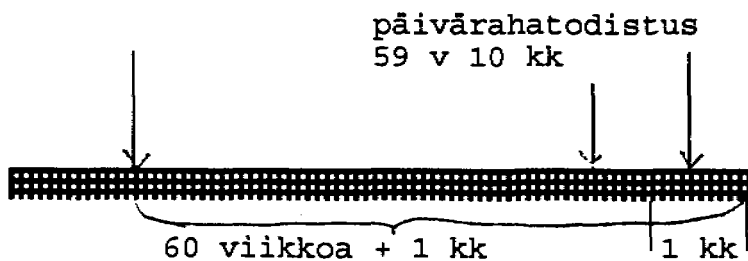
Käynti työvoimatoimistossa kuukauden kuluessa

Jos työtön hakee työvoimatoimistosta työvoimaviranomaisen allekirjoituksen kuukauden kuluessa päivärahatodistuksen (osa A) päiväyksestä lukien, tarkastelujakso muodostuu 60 viikosta päivärahatodistuksen päiväyksestä taaksepäin lukien ja yhdestä kuukaudesta tästä päiväyksestä eteenpäin. Jos todistus 200 päivärahapäivästä on annettu oikeaan aikaan, 60 viikon kertymäajan sisällä täyttyneet 200 päivää sijoittuvat tarkastelujaksolle.

Esimerkki 3

1. päivärahapäivä
(= eläketapahtuma)

työvoimaviranomaisen allekirjoituspäivä

200 yhdenjaksoista päivärahapäivää voi kertyä 40 viikossa. Tämän jälkeen työtön voi saada edelleen päivärahaa. Todistus voidaan antaa aikaisintaan sen kuukauden aikana, jona henkilö täyttää 59 vuotta 10 kuukautta.

Koska työttömyyseläkkeen eläketapahtuma on "vanhin" päivärahapäivä 60 viikon kertymäaikana ja eläketapahtuma vaikuttaa eläkkeen tulevan ajan säilymiseen, on tärkeää, että päivärahatodistus annetaan ajallaan. Päivärahan maksajille annetuissa uusissa ohjeissa on korostettu myös todistuksen ajoissa antamisen merkitystä.

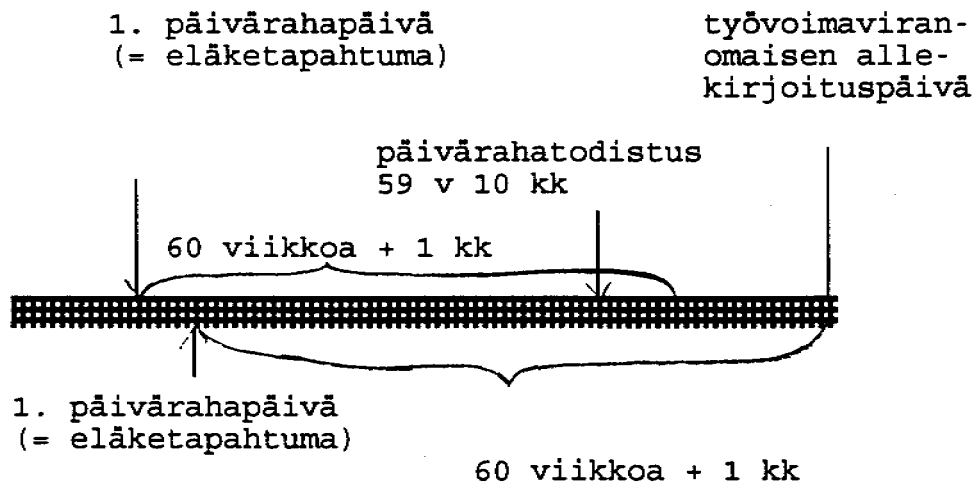
Lakiosasto

17.1.1994

Käynti työvoima-
toimistossa yli
kuukauden
kuluttua

Jos henkilö hakee työvoimaviranomaisen allekirjoituksen myöhemmin kuin kuukauden sisällä päivärahatodistuksen (osa A) päiväyksestä lukien, 60 viikon kertymäaika ei aina sijoitukaan siihen ajankohtaan, jonka päivärahan maksaja on todistukseensa laskenut. Uusi tarkastelujakso, jonka sisällä 200 päivärahpäivän on täytyttävä 60 viikon kertymäajassa, on nyt työvoimaviranomaisen päiväyksestä yksi kuukausi + 60 viikkoa taaksepäin. Eläkelaitos kysyy päivärahan maksajalta, milloin 200 päivää on täyttynyt ja mikä on ensimmäinen päivärahapäivä eli eläketapahtumapäivä.

Esimerkki 4

Päiväraha-aikaa kuvaavan janan yläpuolella on tilanne sen mukaisena kuin päivärahatodistus on annettu. Henkilö ei kuitenkaan ole hakenut työvoimaviranomaisen allekirjoitusta kuukauden kuluessa päivärahatodistuksen päiväyksestä. Näin ollen 60 viikon kertymäajan alkamispäivä muuttuukin myöhemmäksi. Eläketapahtuma määräytyy nyt siten kuin janan alapuolella on esitetty.

Todistus myöhässä

Jos päivärahan maksaja omasta syystään (esimerkiksi työruuhkan takia) antaa päivärahatodistuksen myöhässä, se kirjoittaa todistuksen niin kuin se olisi annettu, jos se olisi annettu ajoissa. Päivärahan maksaja siis laskee 60 viikkoa taaksepäin siitä ajankohdasta, josta todistus olisi voitu antaa. Edellytyksenä on, että päivärahan saaja olisi sen myös silloin halunnut. Todistuksen Huomautuksia-koh-

Lakiosasto

17.1.1994

dassa maksaja kertoo, milloin todistus olisi voitua antaa ja syyn myöhästymiseen. Menettelystä on sovittu työttömyyskassojen ja Kansaneläkelaitoksen kanssa.

Jos myöhässä annetun päivärahatodistuksen saaja käy työvoimatoimistossa kuukauden kuluessa päivärahatodistuksen päiväyksestä, eläketapahtuma määrätään olettaen, että päivärahatodistus on kirjoitettu ajallaan ja että työvoimatoimistossa käynti on ollut kuukauden kuluessa siitä. Jos henkilö käy työvoimatoimistossa myöhemmin, eläkelaitos kysyy päivärahan maksajalta ensimmäisen päivärahapäivän.

Myös enimmäismäärätodistus on tarkistettava

Kun todistus annetaan päivärahapäivien enimmäismäärän täyttymisen perusteella, päivärahan maksaja merkitsee päivärahatodistukseen 60 viikon kertymäajan sisälle sijoittuvan ensimmäisen päivärahapäivän (tai työmarkkinatukipäivän). 200 päivän täyttymistä ei tässä tarvita.

Jos henkilö on hakenut työvoimatoimistosta työttömyystodistukseensa työvoimaviranomaisen merkinnän kuukauden kuluessa päivärahatodistuksen allekirjoituksesta, todistukseen merkitty ensimmäinen päivärahapäivä on eläketapahtumapäivä. Jos henkilö on käynyt työvoimatoimistossa myöhemmin, eläkelaitos tarkistaa päivärahan maksajalta, mikä on ensimmäinen päivärahapäivä aikana, joka lasketaan työvoimatoimistossa käynnistä 60 viikkoa + yksi kuukausi taaksepäin.

5.1.2

Työttömyyden jatkuminen

Työttömyyseläkkeen myöntämisen edellytyksenä on, että hakija on työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa eikä hänelle voida osoittaa sellaista työtä, jonka vastaanottamisesta hän ei voi kieltäytyä menettämättä päivärahaoikeuttaan. Työvoimaviranomainen rastittaa tätä koskevan maininnan työttömyystodistuksen B-osan kohtaan 8. Jollei rastia ole, ei eläkettä voida myöntää. Eläkelaitoksen tulee tarkistaa rastituksen puuttumisen syy, jos sitä ei ole todistuksen Huomautuksia-kohdassa selvitetty.

Työttömyyseläkkeen myöntäminen edellyttää, että eläkkeen hakija on eläkkeen alkaessa edelleen työttön. Jos eläkettä haetaan myöhemmin kuin 2-3 kuukautta työttömyystodistuksessa olevan työvoimatoimiston päiväyksen jälkeen, eläkelaitoksen tulisi selvittää, onko hakijan työttömyys jatkunut, jollei

Lakiosasto

17.1.1994

se ilmene hakemuksesta. Jos hakija on työvoimaviranomaisen todistuksen antamisen jälkeen ollut sellaisessa työssä, jonka johdosta hän ei ole voinut olla työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa, ei kyseistä vanhaa todistusta hyväksytä.

Jos hakija on työvoimaviranomaisen todistuksen antamisen jälkeen ollut työssä alle kuusi kuukautta, ei päivärahan maksajalta tarvita uutta todistusta. Eläkkeen saamiseksi riittää uusi työvoimaviranomaisen todistus (osa B).

Jos hakija on ollut työssä ainakin kuusi kuukautta, hänen on eläkkeen saamista varten toimitettava eläkelaitokselle kokonaan uusi työttömyystodistus. Siinä tulee siis olla sekä päivärahatodistus että työvoimaviranomaisen todistus. Kansaneläkelaitoksen kanssa on sovittu yhtenäisestä käytännöstä tältä osin.

Päätyöstään työttömäksi jäänyt henkilö voi saada työttömyyspäivärahaa ja työttömyystodistuksen, vaikka päätyön rinnalla ollut sivutyö edelleen jatkuu. Työttömyyseläke voidaan myöntää, jos jatkuvasta työstä saatu ansio jää alle TEL:n kaksinkertaisen rajamäärän (2 139,72 markkaa kuukaudessa, vuoden 1994 ind. 1688). Jos ansio työttömyyseläkkeen alkamishetkellä on yli kaksinkertaisen TEL-rajamäärän, eläkkeen maksu alkaa sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka kuluessa ansiot laskevat alle rajamäärään.

5.2

Tulevan ajan oikeus

Uusien säännösten mukaan työttömyyseläkettä ei voida myöntää, jollei eläkkeeseen voida laskea tulevaa aikaa (kohta 3.2.5). Vanhojen säännösten mukainen työttömyyseläke voidaan myöntää myös vapaakirjaeläkkeenä.

Työttömyyseläkkeeseen lasketaan tuleva aika, jos työsuhteen tai yrittäjätoiminnan päättymisen ja eläketapahtuman välillä on vähemmän kuin 360 sellaista päivää, joilta ei ole maksettu työttömyyspäivärahaa tai muita siihen rinnastettavia etuuksia, jotka pidentävät 360 päivän jälkikarenssiaikaa.

Työttömyyspäivärahaa saanut henkilö, joka on täyttänyt 55 vuotta ennen kuin päivärahojen enimmäismäärä (500 päivää) tuli täyteen, säilyttää eläkkeessään tulevan ajan oikeuden 60 vuoden iän täyttämiskauden loppuun saakka, jos hän on saanut TTL:n 26 §:n 2 momentin tarkoittamilta lisäpäiviltä opäivärahaa. Yhdenkin lisäpäivän saaminen säilyttää tulevan

Lakiosasto

17.1.1994

ajan oikeuden. Edellytyksenä on kuitenkin, että tulevan ajan oikeus oli voimassa vielä lisäpäivien alkaessa.

Peruspäivärahan saajilla tulevan ajan oikeus säilyy tällä tavoin lisäpäivien avulla, jos työttömyyseläkkeen eläketapahtuma on 1.1.1994 tai sen jälkeen.

Tulevan ajan säilymisestä lisäpäivien avulla kerrotaan tarkemmin yleiskirjeessä A 4/92.

LEL

Saadakseen tulevan ajan LEL-eläkkeen henkilön täytyy ansaita LEL:n 7 §:n 1 momentin tarkoittama ns. ylempi rajamäärä (13 504 mk vuoden 1994 ind. 1688) eläketapahtumaa edeltäneiden 540 sellaisen päivän aikana, joilta ei ole maksettu työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea. Työmarkkinatukipäiviä voidaan tässä ottaa huomioon enintään 180 (katso kohta 5.2.3).

TaEL

TaEL:n mukaan työntekijällä on oikeus tulevan ajan eläkkeeseen, jos eläketapahtuma on ennen kuin 360 päivää on kulunut edellisen TaEL-eläkkeeseen oikeuttavan ajan päättymisestä. Jos ansiot ylittävät TaEL-rajamäärän, on koko kalenterivuosi yleensä eläkkeeseen oikeuttavaa aikaa.

Yleiskirjeessä A 2/94 selostetaan viimeisimmät tulevan ajan säilymiseen liittyvät lainmuutokset.

5.2.1

Työsuhde päättyy lomautuksen aikana

TEL-työsuhteen päättymisajankohdalla on tärkeä merkitys tulevan ajan oikeuden kannalta. Työttömyyseläkkeen hakemista edeltää usein lomautus. Jos työoikeudellinen työsuhde päättyy lomautuksen kestäessä, menetellään TEL-työsuhteen päättämässä seuraavasti. (Asiasta on lakiosaston tiedote 5/92.)

5.2.1.1

Työnantaja irtisanoo työntekijän lomautuksen kestäessä

Kun työntekijä lomautetaan, lomautus alkaa tavallisesti ns. lomautusilmoitusajan kuluttua umpeen. Tämä aika on yleensä lyhyempi kuin työsuhteessa noudatettava irtisanomisaika.

Jos työnantaja irtisanoo työntekijän lomautusaikana eikä työnantajalla ole järjestää hänelle työtä irtisanomisaikana, työntekijällä on oikeus irtisanomisajan palkan tai sen osan menettämistä vastaavaan vahingonkorvaukseen. Koska kysymyksessä on vahingonkorvaus, ei TEL-työsuhteeseen lueta aikaa, jolta korvaus on maksettu. Vaikka korvaus maksettai-

Lakiosasto

17.1.1994

siin palkanmaksukausittain SAK:n ja STK:n välisen irtisanomissuojasopimuksen mukaisesti, ei tämä mak-
sutapa muuta sen luonnetta vahingonkorvauksena. TEL-
työsuhde päätetään korvausta edeltäneeseen viimei-
seen palkalliseen päivään.

Korvattavaan palkkaetuun kuuluu myös oikeus vuosi-
lomaan menetetyltä irtisanomisajalta. Tällaisen vuo-
silomakorvauksen maksaminen ei siten merkitse sitä,
että työoikeudellinen työsuhde olisi jatkunut kor-
vauksen maksuaikana.

TTL:n mukaan oikeutta päivärahaan ei ole siltä ajal-
ta, jolta työntekijällä on oikeus saada edellä tar-
koitettua korvausta.

5.2.1.2

Työntekijä irtisanoutuu lomautusaikana

Jos työntekijä irtisanoo työsuhteensa lomautusaika-
na, työsuhde päättyy heti ja TEL-työsuhde päätetään
viimeiseen palkalliseen päivään.

Jos toistaiseksi lomautettu työntekijä irtisanoo
työsopimuksensa sen jälkeen, kun lomautus on jatku-
nut yhdenjaksoisesti 225 päivää, hänellä on oikeus
saada korvaus irtisanomisajan palkan tai sen osan
menettämistä aiheutuvasta vahingosta samoin kuin
silloin, kun irtisanojana on työnantaja.

Vahingonkorvaus ei pidennä TEL-työsuhdeaikaa siitä
huolimatta, että se maksetaan palkanmaksukausille
jaksotettuna. TEL-työsuhde päätetään viimeiseen pal-
kalliseen päivään.

5.2.1.3

Työntekijä työssä tai vuosilomalla irtisanomisaikana

Jos työsuhde irtisanotaan lomautusaikana ja työnan-
taja työllistää työntekijän irtisanomisajaksi, on
kysymyksessä normaali palkallinen työsuhdeaika. TEL-
työsuhteen päättyminen määräytyy tällöin sen perus-
teella, miten pitkä irtisanomisaikaa edeltänyt pal-
katon lomautusaika on ollut.

Siinä tapauksessa, että palkaton aika on ollut enin-
tään vuoden pituinen, ei TEL-työsuhde ole ehtinyt
katketa ennen työhön paluuta. TEL-työsuhde päätetään
tällöin irtisanomisajan viimeiseen palkalliseen työ-
päivään.

Jos taas työntekijä palaa irtisanomisajaksi työhön
yli vuoden jatkuneen lomautuksen jälkeen, muodostuu

Lakiosasto

17.1.1994

vähintään kuukauden pituisesta tyøjaksosta erillinen TEL-työsuhde.

TEL-työsuhde päätetään edellä kerrotulla tavalla myös silloin, kun työntekijää ei työllistetä irtisanomisaikana, mutta irtisanomisajalle kohdistetaan vuosilomaa yhdessä tai useammassa jaksossa. Vuosiloma-aika rinnastetaan työssäoloon niin kuin yleensäkin.

Jos pitämättä oleva vuosiloma korvataan rahana, ei tällainen työsuhteen päättyessä maksettava vuosilomakorvaus vaikuta TEL-työsuhteen päättämiseen. Se ei ole TEL-palkaksi katsottavaa ansiota. Lähtökohta on, että työnantajan vuosilomakorvaukseksi ilmoittamaa erää käsitellään sellaisena TEL-työsuhdetta päätettäessä.

5.2.2

Työsuhteen päättyessä maksettavat muut kuin lakiin tai työehtosopimukseen perustuvat korvaukset

Työnantaja ja työntekijä voivat joissakin tilanteissa sopia, että työntekijä irtisanoutuu itse sen sijaan, että työnantaja irtisanoisi hänet tuotannollisilla ja taloudellisilla perusteilla. Korvauksena työnantaja maksaa palkan koko siltä ajalta, joka olisi ollut irtisanomisaikaa, jos työnantaja olisi irtisanonut työsuhteen. Korvaukseen voi sisältyä myös korvaus siitä, ettei työntekijä itse irtisanoutuessaan saa Koulutus- ja erorahaston maksamaa erorahaa tai muita tämän kaltaisia eriä.

Tällainen työnantajan maksama korvaus erilaisten etujen menetyksestä katsotaan vahingonkorvaukseksi TEL:n mielessä. Sitä vastaavaa aikaa ei lueta TEL-työsuhteen jatkumisaikaan. TEL-työsuhde päätetään siten sen irtisanomisajan loppuun, joka työntekijällä on hänen itse irtisanoutuessaan.

Korvaukseksi työsuhteen päättymisestä voidaan myös sopia useammankin vuoden palkkaa vastaava rahamäärä. Mitä pitemmältä ajalta tällaiset "kultaiset kädenpuristukset" määräytyvät, sitä ongelmallisempia ne ovat tulevan ajan säilymisen kannalta. TTL:ssa oleva säännöshän (TTL:n 5 §:n 1 momentin 13. kohta) evää oikeuden työttömyyspäivärahaan koko siltä ajalta, jolle mainittu korvaus voidaan jaksottaa, vaikka työsuhde ei enää jatkukaan. Kun työttömyyseläkkeen saamisen ehtona on tulevan ajan oikeuden olemassaolo, voi "kultainen kädenpuristus" merkitä jopa työttömyyseläkeoikeuden menetystä.

Lakiosasto

17.1.1994

5.2.3

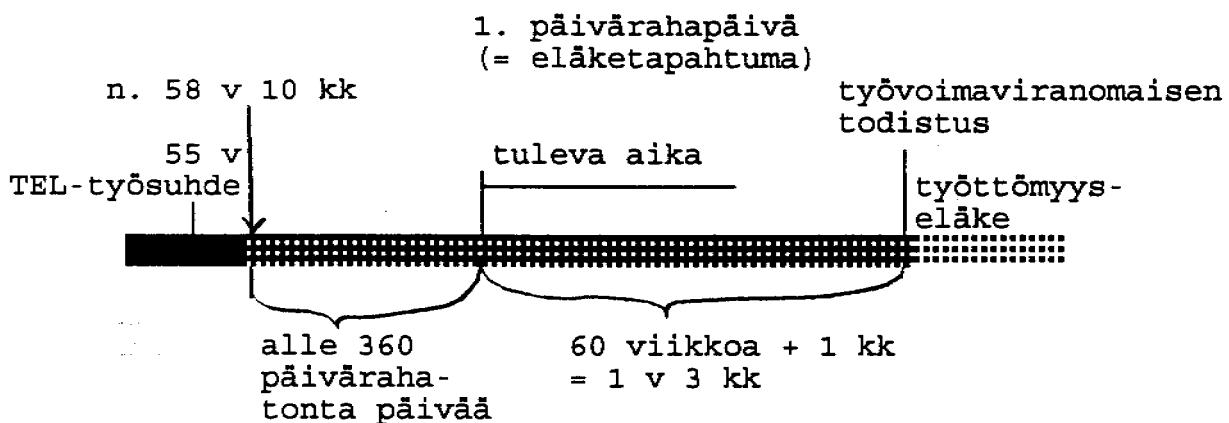
Tulevan ajan oikeuden säilyminen, kun työttömyyspäivärahan enimmäismäärä on 500 päivää

Lähellä 60 vuoden ikää työttömiksi tulleet päivärahan saajat eivät ehdi saada lisäpäiviä ennen 60 vuoden täyttämistä. Heillä tuleva aika lasketaan normaalisti 360 päivän säännön mukaan.

Jokaisessa viikossa on ainakin kaksi päivärahatonta päivää, jotka "syövät" tulevaa aikaa. Työttömyyspäivien avulla tuleva aika työsuhteen päättymisestä eläketapahtumaan säilyy tällöin noin 2 vuotta 4 kuukautta.

Jälkikarenssiaikaa jatkava 500 päivän enimmäismäärä voi työttömyyspäivärahopäivien lisäksi sisältää myös työmarkkinatukilain perusteella maksettuja työmarkkinatukipäiviä. Työmarkkinatukipäiviä otetaan kuitenkin huomioon enintään 180.

Esimerkki 5

Henkilö on jäänyt työttömäksi niin, että 500 päivää täyttyy vasta 60 vuoden iän täyttämiskuukauden jälkeen. Enimmäismäärä on silloin 500 päivää.

Eläkkeeseen lasketaan tuleva aika, koska työsuhteen päättymisen ja eläketapahtuman välillä on alle 360 sellaista päivää, joilta ei ole maksettu työttömyyspäivärahaa.

Lakiosasto

17.1.1994

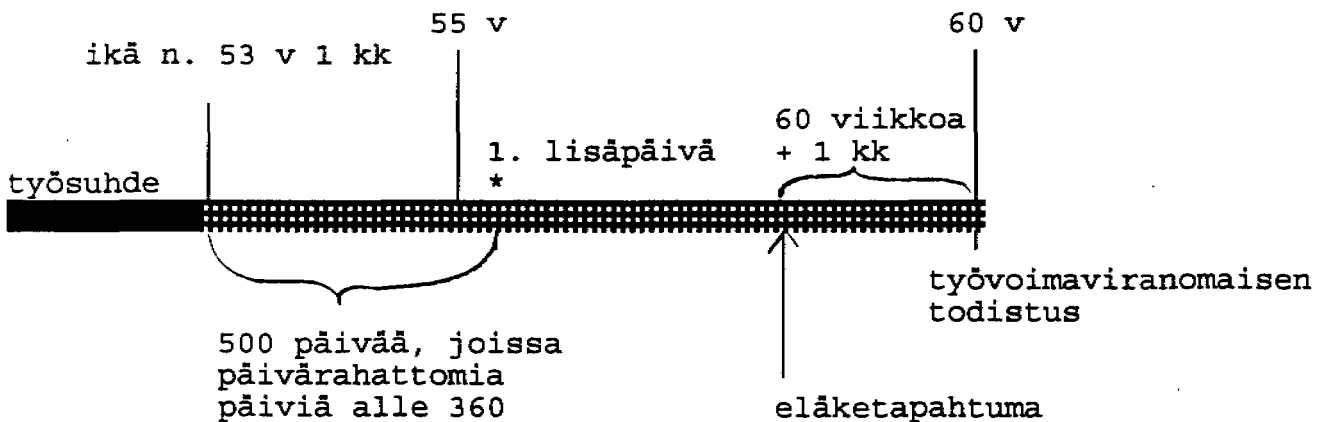
5.2.4

Tulevan ajan säilyminen, kun henkilölle maksetaan lisäpäiviä

TTL:n 26 §:n 2 momentin mukaisia lisäpäiviä saaneen henkilön työttömyyseläkkeessä säilyy tulevan ajan oikeus eläketapahtumaan saakka, jos se oli voimassa ensimmäisen lisäpäivän alkaessa. Tulevan ajan oikeuden olemassaolo ensimmäisen lisäpäivän alkaessa tutkitaan normaalisti 360 päivän säännön mukaan (yleiskirje A 4/92).

Noin 53 vuoden 1 kuukauden ikäisenä työttömäksi jääneellä voi säilyä työttömyyseläkkeessä tulevan ajan oikeus lisäpäivien avulla.

Esimerkki 6

Henkilöllä on oikeus työttömyyspäivärahaan 60 vuoden täyttämiskuukauden loppuun ja hän jää työttömyyseläkkeelle seuraavan kuukauden alusta.

Tulevan ajan oikeus oli voimassa lisäpäivien alkaessa. Työttömyyspäiviä ei tarvitse laskea, vaan tulevan ajan oikeus syntyy lisäpäivien avulla.

5.2.5

Peruspäivärahan saajan tulevan ajan oikeuden säilyminen, kun eläketapahtuma on ennen 1.1.1994

Jos työttömyyseläkkeen eläketapahtuma on ennen 1.1.1994, peruspäivärahaa saaneiden henkilöiden eläkkeen tuleva aika lasketaan normaalisti 360 päivän säännön mukaan. 360 päivärahatonta päivää laskettaessa peruspäivärahoja voidaan ottaa huomioon

Lakiosasto

17.1.1994

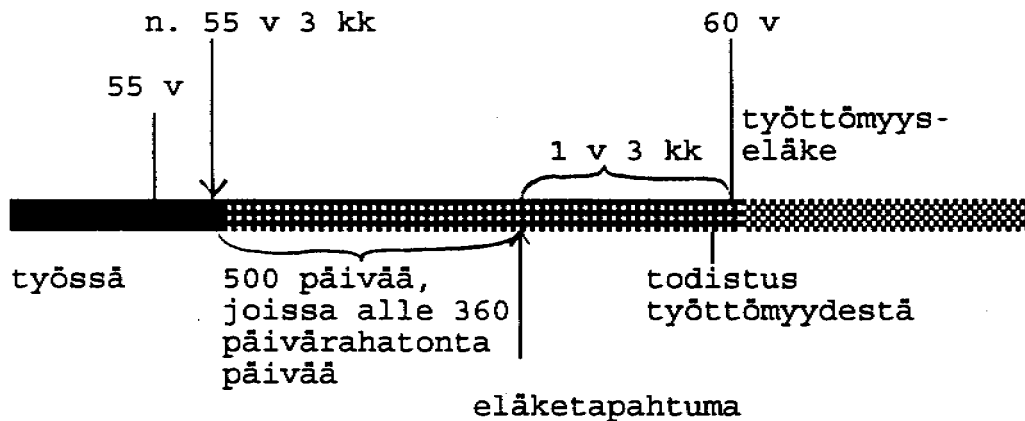
enimmillään niin paljon kuin työntekijälle olisi voitu maksaa ansiopäivärahaa (eli 500 päivää tai 60 vuoden iän täyttämiskauden loppuun).

Niissäkin tapauksissa, joissa peruspäivärahapäiviä voidaan ottaa huomioon 60 vuoden iän täyttämiskauden loppuun, saattaa käydä niin, että normaalilla 360 päivän säännöllä laskettuna tuleva aika on menetty ennen 60 vuoden iän täyttämistä.

Peruspäivärahaa saaneen, 55 vuotta täyttäneen työttömän tuleva aika säilyy työsuhteen päättymisestä eläketapahtumaan enimmillään noin 3 vuotta 6 kuukautta. Se ei siis aina säily 60 ikävuoden täyttämiskauden loppuun kuten ansiopäivärahan saajilla.

Kun peruspäivärahapäiviä voidaan ottaa huomioon 60 vuoden iän täyttämiskauden loppuun, noin 55 vuoden 3 kuukauden ikäisenä työttömäksi jääneellä voi säilyä työttömyyseläkkeessä tulevan ajan oikeus. Tätä nuorempina työttömäksi jääneillä peruspäivärahan saajilla se ei säily.

Esimerkki 7

Jos peruspäivärahaa saanut työtön on täyttänyt 55 vuotta ennen kuin 500 päiväraha-päivää tuli täyteen, voidaan jälkikarenssi-aikaa jatkavina päivinä ottaa huomioon päivärahapäivät 60 vuoden iän täyttämiskauden loppuun.

Koska jokaisessa viikossa on ainakin kaksi päivärahatonta päivää, jotka "syövät" tulevaa aikaa, tuleva aika työsuhteen päättymisestä eläketapahtumaan säilyy noin 3 vuotta 6 kuukautta.

Lakiosasto

17.1.1994

Enimmäissäilymisajat teoreettisia

Edellä olevat TEL-työttömyyseläkkeen tulevan ajan enimmäissäilymisajat (esimerkit 6-7) on laskettu lähinnä asiakasneuvonnan tarpeisiin ja laskelmat ovat teoreettisia. Jälkikarenssiaikaa laskettaessa henkilöllä on oletettu työssäolojakson jälkeen olleen vain työttömyyspäivärahopäiviä, vaikka myös sairausvakuutuslain mukaiset päivärahopäivät ja kuntoutusetuuspäivät sekä 1.1.1994 alkaen koulutusetuuspäivät samoin kuin työmarkkinatukipäivät tiettyyn määrään saakka rinnastetaan työttömyyspäivärahopäiviin (näistä kerrotaan kohdassa 5.5).

Laskelmissa on myös oletettu, ettei päivärahan mak-
sussa ole katkoja (karensseja, työssäolojaksoja
jne.)

Lisäksi on oletettu, että vanhojen säännösten mukaan laskettavan työttömyyseläkkeen eläketapahtuma sattuu ennen sitä kalenterivuotta, jonka aikana henkilö täyttää 64 vuotta tai eläketapahtuma sattuu 1.1.1994 jälkeen, jolloin sovelletaan uusia eläkkeen laskusääntöjä ja työsuhdetietoja seurataan eläkeikään saakka.

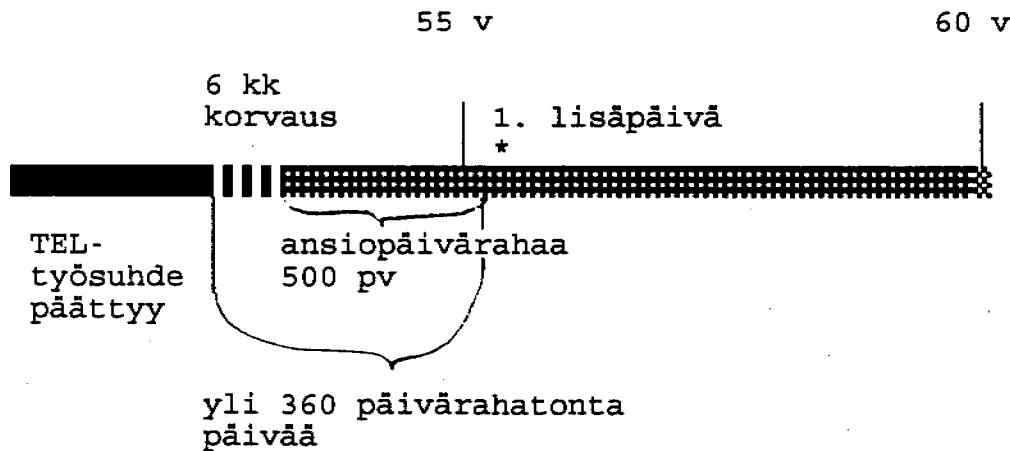
Työnantajan työsuhteen päättyessä maksaman korvauksen vaikutus

Esimerkki 8

Työttömäksi jääneellä työntekijällä ei TTL:n mukaan ole oikeutta työttömyyspäivärahaan siltä ajalta, jolta hän saa irtisanomisajan palkkaa tai sitä vastaavaa korvausta tai muun sopimuksen tai järjestelyn perusteella taloudellista etuutta, joka voidaan jaksottaa irtisanomisajalle eli edellä kerrottuja suorituksia. Näissä tilanteissa jälkikarenssiaika lyhenee laskennallisesta, työttömyyspäivärahojen avulla säilyvästä ajasta sillä ajalla, jolle taloudellinen etuus voidaan jaksottaa (katso kohta 5.2.2).

Lakiosasto

17.1.1994

Työntekijälle on maksettu kuuden kuukauden palkka korvauksena siitä, että hän on itse irtisanoutunut. Tältä ajalta ei makseta työttömyyspäivärahaa ja se kuluttaa jälkikarenssiaikaa niin, ettei 1. lisäpäivän alkaessa enää ole oikeutta tulevaan aikaan.

TEL-työsuhdeaikaan luetaan näissä tapauksissa se aika, joka on normaalia irtisanomisaikaa. Kun työntekijä on irtisanojana, on tämä aika lain mukaan yksi kuukausi ja jos työsuhde on jatkunut yli kymmenen vuotta, kaksi kuukautta.

Tämän tyyppisissä tilanteissa tulevan ajan oikeuden säilyminen riippuu paitsi siitä, kuinka pitkä on päivärahaton aika myös siitä, mihin eläketapahtuma sijoittuu.

5.2.6

Uimissäntö lisäpäiviin oikeutetuilla

Tuleva aika liitetään viimeiseen vähintään kuusi kuukautta jatkuneeseen toimintaan (uimissäntö). Lisäpäivien saajilla (katso kohta 5.2) tämä työskentely etsitään pidennetyltä jälkikarenssiajalta.

Lisäpäivien alkamisen jälkeen ollut yli kuusi kuukautta jatkunut työsuhde (muu kuin velvoitettytyösuhde) tai yrittäjätoiminta taikka LEL:n ylemmän rajamäärän yli nousevat LEL-ansiot sammuttavat tulevan ajan oikeuden edellisestä työsuhteesta. Tuleva aika liittyy tällöin tähän uuteen suhteeseen. Näissä tilanteissa päivärahan saajille yleensä syntyy myös oikeus uuteen päivärahojen enimmäismäärään, koska

Lakiosasto

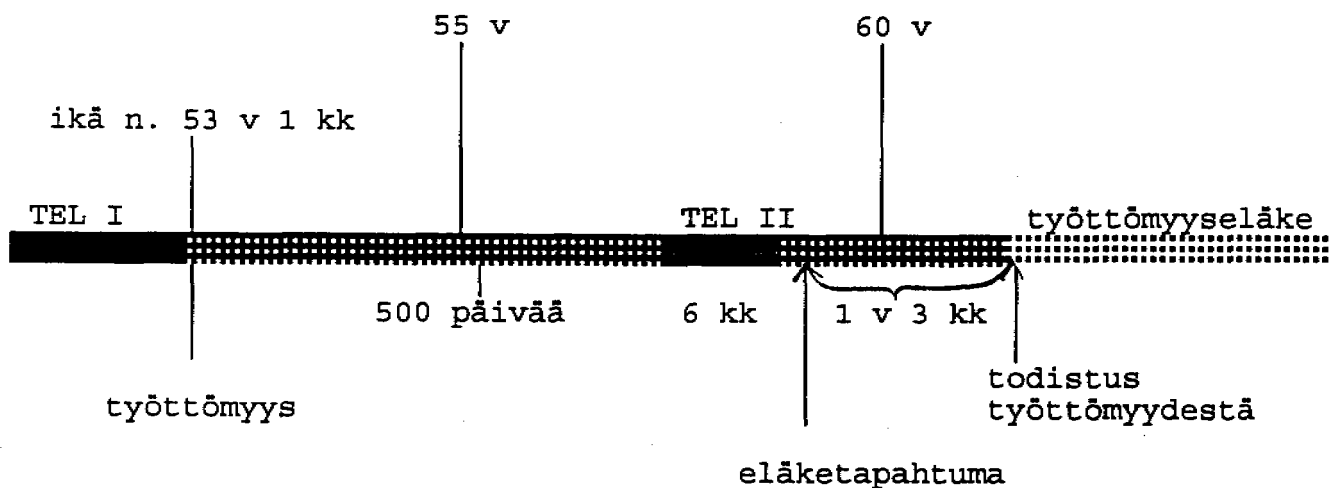
17.1.1994

työttömyyspäivärahat "nollataan" sen vuoksi, että uusi työssäoloehto täyttyy. Henkilö voi silloin taas työttömäksi jäätyään saada päivärahaa 500 päivän lisäksi 60 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun.

Jos työskentely lisäpäivien alkamisen jälkeen on jatkunut alle kuusi kuukautta, tuleva aika liitetään siihen työsuhteeseen, josta oli tulevan ajan oikeus voimassa lisäpäivien alkaessa.

Yli kuusi kuukautta jatkunut työskentely saattaa siirtää myös eläkkeen alkamisajankohtaa, jos työsuhte on lähellä työttömyyseläkeiän täyttämistä.

Esimerkki 9

Esimerkissä kuuden kuukauden pituinen TEL-työsuhte II on sammuttanut TEL-työsuhteesta I tulevan ajan oikeuden. Tuleva aika liitetään TEL-työsuhteeseen II.

Kuusi kuukautta jatkuneen työskentelyn vuoksi työttömyysrahopäivät "nollataan" ja henkilölle syntyy uusi oikeus enimmäismäärään. Henkilö ei ehdi saada lisäpäiviä ennen 60 vuoden täyttämistä, joten hän voi jäädä työttömyyseläkkeelle vasta 200 päivän todistuksella, kuitenkin viimeistään sitten kun uusi enimmäismäärä (500 päivää) täyttyy. 200 päivän todistuksella hän voi saada eläkkeen vain, jos eläkkeeseen sovelletaan vanhoja säännöksiä.

Lakiosasto

17.1.1994

Koska henkilö ei ehdi uudelleen saada lisäpäiviä ennen 60 vuoden täyttämistä, tuleva aika lasketaan normaalisti 360 päivän säännön mukaan ja liitetään TEL-työsuhteeseen II.

5.2.7

Velvoitetetyösuhde ja tuleva aika

Jos henkilö oli yhdenjaksoisesti työttömänä vähintään vuoden tai kolmentoista kuukauden aikana yhteensä vuoden ajan, hänellä oli työllisyyslain säännösten mukaan oikeus kuuden kuukauden työskentelyyn, velvoitettyöhön (vety-työsuhde). Säännös oli voimassa vuoden 1992 loppuun. Velvoitetetyösuhteita on kuitenkin edelleen, koska vuoden 1992 loppuun mennessä velvoitettyoikeuden saavuttaneille järjestetään heidän halutessaan mahdollisuus kuuden kuukauden työntekoon. Vety-työsuhteen palkka on yleensä matalampi kuin henkilön ansiot ennen työttömyyttä olleessa työsuhteessa tai yrittäjätoiminnassa.

Velvoitetetyösuhde ei sammutta tulevan ajan oikeutta sitä edeltäneestä, parempipalkkaisesta työ- tai virkasuhteesta tai yrittäjätoiminnasta, vaan eläkkeeseen lasketaan tuleva aika edellisen toiminnan perusteella. Vertailu tehdään tällöin pelkästään eläkepalkkoja, ei eläkkeen määriä vertailemalla. Poikkeusmenettely edellyttää, että velvoitettyötä edeltävästä toiminnasta on vielä voimassa tulevan ajan oikeus velvoitetetyösuhteen alkaessa ja että henkilö on ennen eläketapahtumaa täyttänyt 55 vuotta.

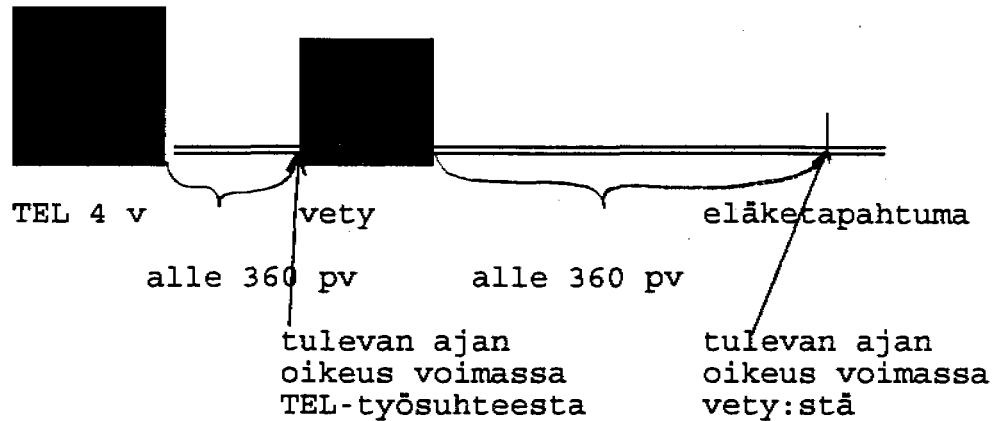
Säännökset menettelystä ovat laissa velvoitettyön poikkeuksellisesta huomioon ottamisesta eläkepalkassa (lait 476/91 ja 566/93). 1.1.1994 alkaen säännökset ovat TEL:ssa (laki 559/93).

Soveltamisohjeet on annettu yleiskirjeellä A 12/91 ja niitä on täydennetty Lakiosaston tiedotteilla 7/91T ja 12/92.

Lakiosasto

17.1.1994

Esimerkki 10

TEL-työsuhteen eläkepalkka on korkeampi kuin vety-työsuhteen eläkepalkka.

Tulevan ajan oikeus edellisestä TEL-työsuhteesta on voimassa vety-työsuhteen alkaessa. Vety-työsuhde synnyttää uuden tulevan ajan oikeuden. Eläketapahtuman sattuessa tulevan ajan oikeuden pitää olla voimassa vety-työsuhteesta.

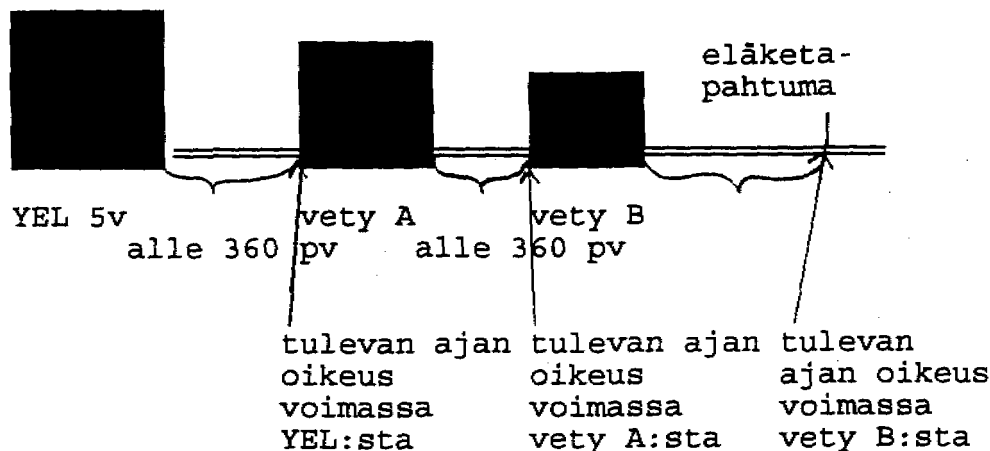
Tuleva aika liittyy neljä vuotta jatkuneeseen TEL-työsuhteeseen. Vety-työsuhteesta lasketaan vapaakirja.

Jos henkilö on ollut useissa velvoitettyösuhteissa, tutkitaan, onko tulevan ajan oikeus ollut voimassa sekä ensimmäisen velvoitettyösuhteen alkaessa että viimeisen velvoitettyösuhteen jälkeen eläketapahtuman sattuessa. Jos näin on, tuleva aika lasketaan velvoitettyötä edeltäneen, normaalin työsuhteen tai yrittäjätoiminnan perusteella. Tulevan ajan oikeus ei saa sammua vety-työsuhteitten välillä eikä ennen eläketapahtumaa.

Lakiosasto

17.1.1994

Esimerkki 11

Tulevan ajan oikeus on ollut voimassa ensimmäisen vety-työsuhteen alkaessa. Vetytyösuhte synnyttää uuden tulevan ajan oikeuden.

Tuleva aika lasketaan YEL-toiminnan perusteella. Vety-työsuhteista lasketaan vapaa- kirjat.

Jos henkilöllä on pelkästään velvoitetetyösuhteita, ei näiden kesken sovelleta poikkeusmenettelyä, vaikka palkat eroaisivat toisistaan. Tuleva aika siis liitetään viimeiseen vety-työsuhteeseen. Sama koskee niitä tilanteita, joissa tulevan ajan oikeus on mennyt ensimmäisen vety-työsuhteen alkaessa.

5.3

Eläkkeen laskeminen

Työttömyyseläke lasketaan kuten työkyvyttömyyseläke. Eläketapahtumana pidetään sitä päivää, jolta hakijalle on ensimmäisen kerran suoritettu TEL:n 4 c §:n 3 momentissa tarkoitettuna 60 viikon + yhden kuukauden aikana työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea.

Eläkkeen laskentasäännöt muuttuivat 1.1.1994 lukien. Muutokset vaikuttavat niiden työttömyyseläkkeiden laskemiseen, joissa eläketapahtuma sattuu uusien säännösten voimassaollessa eli 1.1.1994 tai sen jälkeen.

Lakiosasto

17.1.1994

5.3.1

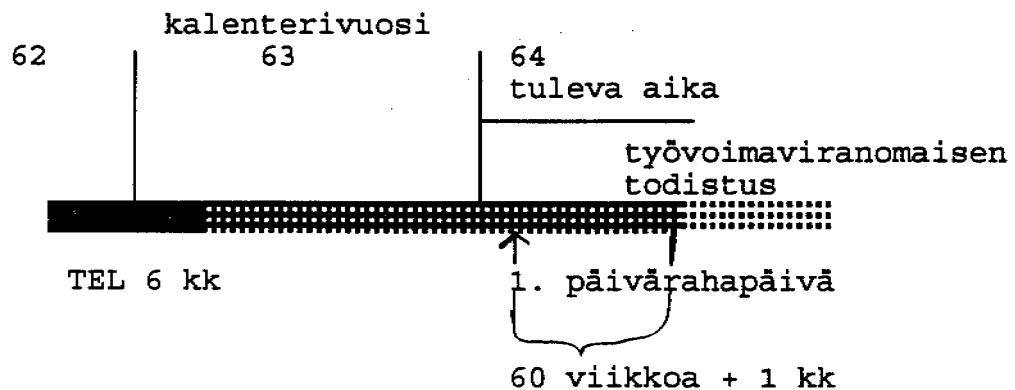
Eläketapahtuma ennen 1.1.1994

Työttömyyseläkettä laskettaessa ansiot otetaan huomioon vain sen kalenterivuoden loppuun, jonka kuluessa työntekijä täyttää 63 vuotta. Aika eläkeikään lasketaan tulevana aikana.

Jos eläketapahtuma on ennen sen kalenterivuoden päättymistä, jona työntekijä täyttää 63 vuotta, mahdollinen tuleva aika lasketaan eläketapahtumasta eteenpäin.

Jos eläketapahtuma sattuu sen kalenterivuoden jälkeiselle ajalle, jonka kuluessa työntekijä on täyttänyt 63 vuotta, eläke lasketaan kuten työkyvyttömyyseläke, jossa eläketapahtuma on sattunut viimeisenä päivänä sitä kalenterivuotta, jonka kuluessa työntekijä on täyttänyt 63 vuotta. Näissä tapauksissa edellytetään lisäksi, että TEL-työsuhdeaikaa on yhteensä vähintään kuusi kuukautta sinä vuonna, jona työntekijä täyttää 63 vuotta. Tämä ehto täyttyy myös silloin, kun vähintään kuusi kuukautta jatkunut työsuhde päättyy sen kalenterivuoden puolella, jonka aikana henkilö täyttää 63 vuotta.

Esimerkki 12

Koska kuuden kuukauden työssäoloedellytys täyttyy, eläkkeeseen liittyy tuleva aika. Tuleva aika alkaa sen kalenterivuoden alusta, jonka aikana työntekijä täyttää 64 vuotta.

Jos henkilö on vähintään noin 58 vuoden 10 kuukauden ikäinen 1.1.1994, voi työttömyyseläkkeen eläketapahtuma mennä vuoden 1993 puolelle ja eläke siis tulla laskettavaksi vanhojen laskentasääntöjen mukaan.

Lakiosasto

17.1.1994

Eläke voidaan laskea työttömyyseläkkeenä, jos työttömyyseläke alkaisi viimeistään vanhuuseläkkeen alkamisajankohdasta. Eläkkeen ei siis tarvitse ehtiä maksuun työttömyyseläkkeenä.

5.3.2

Eläketapahtuma 1.1.1994 tai sen jälkeen

Eläkkeen laskentasäännöt muuttuivat 1.1.1994 alkaen. Uusia laskentasääntöjä selostetaan yleiskirjeessä A 42/93.

Kun työttömyyseläkkeen eläketapahtuma on 1.1.1994 tai sen jälkeen, noudatetaan uusia eläkkeen laskentasääntöjä. Vaikka eläketapahtuma sijoittuu 63. ikävuoden jälkeiselle ajalle, tuleva aika lasketaan eläketapahtumasta eläkeikään, eikä enää 64 vuoden iän täyttämivuoden 1. päivästä eläkeikään.

Vuoden 1994 alusta tulee muutoksia myös jälkikarenssiaikaa pidentäviin päiviin.

5.4

Työttömyyslisiä ja työeläkelisiä

Työttömyysajalta karttumatta jäänyt eläke korvataan eläkkeensaajalle korottamalla eläkettä erityisellä lisällä. Nykyisin lisä on nimeltään työttömyyslisiä ja se lasketaan niiltä päiviltä, joilta henkilö on saanut ansioon suhteutettua päivärahaa.

Työttömyyslisiä koskevat säännökset muuttuivat 1.1.1994 alkaen. Työttömyyslisiä muuttui nimeltään työeläkelisiksi ja sen suuruuteen vaikuttavat ansiopäivärahojen lisäksi myös eräät koulutusetuudet sekä kuntoutusetuudet, joita on maksettu 1.1.1994 tai sen jälkeen. Työeläkelisiä laskettaessa määrätään työttömyyskuukausien asemesta etuuskuukaudet. Uutta on myös se, että eläketapahtumavuotta edeltäneenäkin kalenterivuonna olleet ansiopäivärahat otetaan huomioon työeläkelisissä. Työttömyyslisissä näin ei tehty.

Peruspäiväraha ei oikeuta työttömyyslisään eikä työeläkelisään.

Työeläkelisiä koskevia uusia säännöksiä sovelletaan 1.1.1994 alkaen. Koska eläketapahtumavuodelta maksettu etuus ei oikeuta työeläkelisään, uudet etuudet vaikuttavat lisän määrään ensi kerran niissä eläkkeissä, joissa eläketapahtuma sattuu 1.1.1995 tai sen jälkeen.

Lakiosasto

17.1.1994

Sen sijaan vuonna 1993 maksetut ansiopäivärahat voivat oikeuttaa työeläkelisään eläkkeissä, joissa eläketapahtuma sattuu vuonna 1994.

Työttömyyslisästä ja työeläkelisästä kerrotaan tarkemmin yleiskirjeessä A 31/93.

5.4.1

Työttömyyslisään oikeuttavat etuudet

Työttömyyslisään oikeuttavat 1.1.1967 jälkeen pääsääntöisesti kaikki ne päivät, joilta eläkkeensaaja on saanut työttömyyskassan maksamaa ansiopäivärahaa. Koko kalenterivuoden jatkuneen TEL-työsuhteen aikana saadut ansiopäivärahat oikeuttavat työttömyyslisään vain, jos ne kohdistuvat työsuhteen neljään viimeiseen vuoteen tai jos rinnakkaisesta LEL-työskentelestä saadut ansiot ylittävät LEL:n alemman rajamäärän 3 376 markkaa vuodessa (vuoden 1994 ind. 1688).

Lisän laskemisessa ei eläketapahtumavuoden ja sitä edeltäneen kalenterivuoden aikana olleita työttömyyspäiviä oteta huomioon eikä myöskään päivärahopäiviä ennen sen kalenterivuoden alkua, jonka aikana työntekijä täyttää 23 vuotta.

5.4.2

Työeläkelisään oikeuttavat etuudet

Ansiopäivärahojen lisäksi työeläkelisää laskettaessa otetaan huomioon 1.1.1994 tai sen jälkeen maksettu

- työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/90) mukainen ansiotuki,
- koulutus- ja erorahastosta annetun lain (537/90), valtion virkamieslain (755/86), peruskoululain (476/83) tai lukiolain (477/83) mukainen omaehtoista ammatillista aikuiskoulutusta varten myönnettävä henkilökohtainen tuki ja
- työeläkelakien tai kuntoutusrahalain (611/91) mukainen kuntoutusraha taikka tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella maksettava ansionmenetykskorvaus.

Työvoimakoulutukseen myönnetty erorahan aikuiskoulutuslisä ja eläkkeen lisänä maksettu kuntoutusraha eivät oikeuta työeläkelisään.

Jos etuutta on maksettu sellaiselta kalenterivuodelta, jonka ajan kokonaan henkilö on ollut työeläke-

Lakiosasto

17.1.1994

lakien alaisessa virka- tai työsuhteessa taikka yrittäjätoiminnassa, ei etuus oikeuta työeläkeli- sään. Lisä lasketaan kuitenkin myös tällaiselta vuo- delta, jos henkilöllä on samana kalenterivuonna ol- lut LEL-ansioita vähintään alempi rajamäärä 3 376 markkaa (vuoden 1994 ind. 1688). Työeläkelisän las- kemisessa ei enää ole työttömyyslissä ollutta säännöstä, jonka mukaan lisä lasketaan myös koko ka- lenterivuoden jatkuneeseen TEL-tösuhteeseen, jos ansiopäivärahat kohdistuvat työsuhteen neljään vii- meiseen vuoteen.

Vaikka LEL-työtä tekevällä olisi työsuhderekiste- rissä LEL-ansioita kalenterivuoden kaikkina kuukau- sina, hänen saamansa etuudet oikeuttavat työeläkeli- sään. Sama koskee TaEL-työskentelyä.

Työmarkkinatuki ei oikeuta työeläkelisään.

5.5

Eläkkeen alkaminen

Kun työttömyyseläke on myönnetty uusia säännöksiä (kohta 3.2) soveltaen, eläke alkaa sitä kuukautta seuraavan kuukauden alusta, jonka aikana työntekijä täyttää kaikki TEL:n 4 c §:n 1 momentissa tarkoite- tut eläkkeen saamisen edellytykset.

Uusien säännösten mukaan päivärahan enimmäismäärän on oltava täynnä ennen kuin työttömyyseläke voidaan myöntää. Tällöin eläke alkaa enimmäismäärän täytty- mistä seuraavan kuukauden alusta. Enimmäismäärä voi useinkin tulla täyteen niin, että eläke ei ehdi mak- suun heti seuraavan kuukauden alusta, jolloin sitä joudutaan suorittamaan takautuvasti.

Kun työttömyyseläke myönnetään vanhojen säännösten piirissä olevalle (kohta 3.1) 200 päivärahopäivän täyttymisen perusteella, alkamisen määrää päiväraha- todistuksen antajan allekirjoituspäivä (työttömyys- todistuksen kohdassa 7 oleva päiväys). Eläke alkaa sen kalenterikuukauden alusta, joka ensiksi alkaa sen jälkeen, kun todistuksen allekirjoituskuukausi ja kaksi seuraavaa kuukautta ovat kuluneet.

Jos päivärahan maksajan todistus työttömyyseläkettä varten on hakijasta riippumattomasta syystä annettu myöhässä, määräytyy eläkkeen alkamisajankohta sen mukaisesti, milloin todistus olisi voitu antaa. Edellytyksenä on, että hakija on halunnut todistuk- sen tänä ajankohtana. Myöhästymisen syyntä pitäisi näkyä todistuksen Huomautuksia-kohdassa. Jos näin ei ole, eläkelaitoksen on varmistettava syy päivärahan maksajalta (katso kohta 5.1.1 "Todistus myöhässä").

Lakiosasto

17.1.1994

Jotta eläke myönnettäisiin näissä tilanteissa samasta ajankohdasta, työeläkelaitosten ja Kansaneläkelaitoksen tulisi olla yhteydessä keskenään ja varmistaa yhteinen eläkkeen alkamisajankohta.

Jos henkilö ei vielä ole täyttänyt 60 vuotta kun päivärahan enimmäismäärä täyttyy, eläke alkaa 60 vuoden iän täyttämiskuukautta seuraavan kuukauden alusta.

Kun työsuhde lomautuksen aikana irtisanotaan, irtisanomisajan palkkaa vastaava korvaus voidaan maksaa palkanmaksukausittain. Aika, jolle vahingonkorvaus näin jaksotetaan, ei ole TEL-työsuhdeaikaa (kohta 5.2). Työttömyyseläke myönnetään ja maksetaan siten normaalisti, vaikka eläke menisi päällekkäin vahingonkorvauksen kanssa.

Työttömyyseläkkeen myöntäminen, kun työsuhteeseen liittyy alennettu eläkeikä

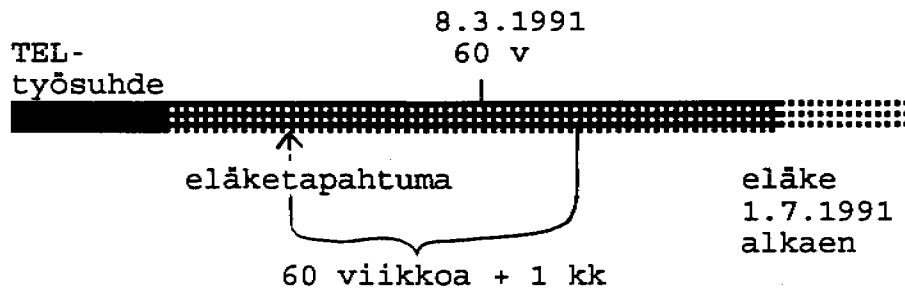
Henkilölle voi tulla myönnettäväksi täysitehoinen työttömyyseläke sellaisen työsuhteen perusteella, johon liittyy alennettu eläkeikä. Tuleva aika lasketaan tällöin eläketapahtumasta alennettuun eläkeikään.

Vaikka henkilö saa työttömyystodistuksen vasta eläkeiän täytettyään, eläkettä ei myönnetä vanhuuseläkkeenä vaan työttömyyseläkkeenä, jos eläketapahtuma menee eläkeiän täyttämistä edeltävälle ajalle. Työttömyyseläkkeenä laskettu eläke muuttuu kuitenkin heti vanhuuseläkkeeksi, koska eläkeikä on täytetty. Jos eläkkeen maksu alkaa myöhemmin kuin eläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, eläkkeeseen lasketaan lykkäyskorotus.

Lakiosasto

17.1.1994

Esimerkki 13

TEL-työsuhde päättyi 31.5.1990. Työsuhteen eläkeikä on 60 vuotta. Työntekijä on saanut ansiopäivärahaa työsuhteen päätyttyä ja 200 päivää tuli täyteen huhtikuussa 1991, jolloin päivärahatodistus annettiin. Henkilö oli jo silloin täyttänyt 60 vuotta. Hän hakee työttömyyseläkettä 1.5.1991 alkaen.

Eläke lasketaan työttömyyseläkkeenä, mutta se muuttuu heti vanhuuseläkkeeksi. Työttömyyseläkesäännösten mukaan eläke alkaa heinäkuun 1991 alusta.

Lykkäyskorotus lasketaan huhti-kesäkuulta, koska eläke alkaa vasta heinäkuusta eikä huhtikuusta 1991.

Eläkkeen myöntämisestä alennetussa eläkeiässä kerrotaan tarkemmin yleiskirjeessä 6/77 ja sitä täydentävässä ja korvaavassa yleiskirjeessä A 27/93.

5.6 Eläkepäätös

Työttömyyseläkepäätöksessä mainitaan, että eläkkeensaajan on viipymättä ilmoitettava eläkelaitokselle ansiotyöhön menosta. Päätöksessä tai sen liitemateriaalissa tulee kertoa eläkkeen keskeyttämis- ja takaisinperintätoimista ja siitä, missä tapauksessa työttömyyseläkettä ei makseta. Myös eläkkeensaajan velvollisuudesta ilmoittaa muista eläkkeen maksamiseen vaikuttavista seikoista on kerrottava.

Näitä asioita selostetaan tarkemmin kohdassa 6.

Lakiosasto

17.1.1994

5.7

Eläkkeen maksaminen

5.7.1

Eläkkeen maksamisesta yleensä

Eläkettä ei ilman pätevää syytä suoriteta takautuvasti kuutta kuukautta pitemmältä ajalta ennen sen hakemista seuraavaa kuukautta.

Työttömyyseläkettä ei voi maksaa kertasuorituksena.

5.7.2

Takautuvasti maksettavan eläkkeen suorittaminen työttömyyskassalle tai sosiaalivakuutustoimikunnalle

Jos henkilö on saanut työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea samalta ajalta, jolta työttömyyseläkettä myönnetään takautuvasti, työttömyyskassa tai sosiaalivakuutustoimikunta saa periä perusteettomasti maksetun työttömyyspäivärahan tai työmarkkinatuen määrän takautuvasti maksettavasta eläkkeestä (TEL:n 19 a §:n 3 ja 4 mom.). Tämä koskee sekä vähimmäisehtojen mukaista eläkettä että lisäeläkettä.

Työttömyyskassan tai sosiaalivakuutustoimikunnan on ilmoitettava vaatimuksestaan eläkelaitokselle vähintään kaksi viikkoa ennen eläkkeen maksupäivää. Työttömyyseläkettä koskee aina pyyntö takautuvan eläkkeen maksamisesta päivärahan tai työmarkkinatuen maksajalle. Tästä on ilmoitus työttömyystodistuksessa.

Päivärahan tai työmarkkinatuen maksaja joutuu selvittämään, onko päivärahan tai työmarkkinatuen saajalle myönnetty työttömyyseläke ennen kuin se maksaa päivärahaa tai työmarkkinatukea eläkkeen alkamisajan jälkeiseltä ajalta. Kansaneläkelaitos saa tiedon eläkkeen myöntämisestä eläketapahtumailmoituksella. Työttömyyskassa tiedustelee asiaa eläkelaitoksesta tai Eläketurvakeskuksesta.

Jos eläkelaitos antaa työttömyyseläkepäätöksen myöhemmin kuin eläkkeen alkamiskuukautta edeltäneen kuukauden 15. päivänä, sen on selvitettävä, kenelle takautuva eläke maksetaan. Laitos saa maksaa takautuvan eläkkeen vasta, kun se on saanut työttömyyspäivärahan tai työmarkkinatuen maksajalta selvityksen samalta ajalta mahdollisesti maksetuista työttömyyspäivärahoista tai työmarkkinatuesta.

Käsittelyn nopeuttamiseksi ja takautuvan päätöksen välttämiseksi eläkelaitos voi puhelimitsekin tiedustella työttömyyspäivärahan tai työmarkkinatuen mak-

Lakiosasto

17.1.1994

samista Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistosta tai työttömyyskassasta ja pyytää samalla mahdollisen perimisilmoituksen. Perimisilmoituksena voidaan käyttää lomaketta "Työttömyyspäivärahan/Koulutustuen perimisilmoitus (TTL 45 §, TPAL 26 §)". Lomake on liitteenä 5.

Jos asiaa ei etukäteen hoideta puhelimitse, Kansaneläkelaitoksen paikallistoimisto lähettää perimisilmoituksen saamansa eläketapahtumailmoituksen perusteella. Työttömyyskassan perimisilmoitus saadaan, kun kassalle on mennyt ilmoitus myönnetystä eläkkeestä. Näissä tapauksissa takautuva eläke on pidättävä ja sen maksamisesta on annettava eri päätös.

Työttömyyspäivärahan tai työmarkkinatuen maksaja lähettää perimisilmoituksen seuraavalle eläkelaitokselle vasta, kun se on saanut suorituksen edelliseltä eläkelaitokselta. Jokaiselle eläkepäätöksestä ilmoittaneelle eläkelaitokselle tulee vastaus perimisilmoituksella.

Eläkelaitos pidättää eläkkeestä veron ennakon ennen kuin se maksaa eläkettä työttömyyskassalle tai sosiaalivakuutustoimikunnalle. Tätä sekä muutoinkin takautuvan eläkkeen maksamista sosiaalivakuutustoimikunnalle tai työttömyyskassalle selvitetään tarkemmin yleiskirjeessä A 32/88.

6 MUUTOS MYÖNNETYSSÄ ELÄKKEESSÄ

6.1 Työttömyyseläkettä ei makseta

Työttömyyseläke myönnetään pitkäaikaisesti työttömälle, joka on työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa. Eläkkeen maksun jatkuminen ei edellytä, että työvoimaviranomaiselta tulee selvitys työttömyyden jatkumisesta. Siitä, milloin eläkettä ei makseta, on säännökset työeläkelaeissa.

6.1.1 Työssäolo

Työttömyyseläkettä ei makseta niiltä kalenterikuukausilta, joina eläkkeensaaja on ansiotyössä ja hänen saamansa ansiot kuukaudessa ylittävät säädetyt rajamäärän. Jos ansiot ovat alle rajamäärän, eläke maksetaan, vaikka eläkkeensaaja tekisi tällaista työtä jatkuvasti.

Rajamäärä on TEL:n 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu markkamäärä kaksinkertaisena kuukaudessa. Vuonna 1994 raja on 2 139,72 markkaa (vuoden 1994

Lakiosasto

17.1.1994

indeksi 1688). Raja tarkistetaan TEL-indeksillä vuosittain.

Työttömyyseläkkeen osalta laissa ei ole viittausta TEL:n 8 §:n 4 momenttiin, joten ansiotulon käsite on työttömyyseläkkeessä laajempi kuin yksilöllisessä varhaiseläkkeessä ja osa-aikaeläkkeessä. Ansiotyönä pidetään rahaa tai muuta rahanarvoista etuutta vastaan tehtävää työtä, myös toimintaa itsenäisenä yrittäjänä. Huomioon otetaan vain työntekoon perustuvat tulot, ei esimerkiksi pääomatuloja (korot, osingot, vuokratulot yms.). Työn kestolla ja työajan pituudella ei ole merkitystä eikä työn tarvitse olla minkään eläkelain piiriin kuuluvaa.

Yleiskirjeessä A 25/90 on ohjeet siitä, millaista työtä pidetään eri eläkelajien tarkoittamana ansiotyönä. Näitä ohjeita täydentää Lakiosaston tiedote 10/93.

Ansiotulon määrä

Kuukausiansiota määrättäessä palkka ja muut etuudet otetaan huomioon samoin kuin eläkepalkkaa laskettaessa. Työntekijäin eläkemaxsia ei kuitenkaan vähennetä ansiotulosta. Jos tieto jo päättyneestä työsuhteesta saadaan Eläketurvakeskuksen rekisteristä, kuukausiansiona pidetään rekisteriin ilmoitettua eläkepalkkaa, jollei eläkkeensaaja häntä kuultaessa muuta selvitä.

Rekisteriin merkitty LEL-palkka on yleensä maksukuukauden ansiota. Työsuhteen päättyessä tilitettyyn LEL-palkkaan voi kuitenkin sisältyä myös urakkapohjia ja lomakorvauksia. Jos LEL-palkka on huomattavan suuri, eläkelaitos voi selvittää asian työnantajalta jo ennen yhteydenottoa eläkkeensaajaan.

Jos työttömyyseläkkeen saaja harjoittaa yrittäjätoimintaa, pidetään ansiotulona sitä työtuloa, joka hänelle on vahvistettu tai vahvistettaisiin, jos hänet vakuutettaisiin MYEL:n tai YEL:n nojalla. Työtuloa arvioitaessa voidaan käyttää viitetietona verotuksessa ilmoitettua tai vahvistettua ansiotuloa.

Harkittaessa erilaisten luento-, kirjoitus-, asiantuntija- ja esiintymispalkkioiden vaikutusta eläkkeeseen on huomattava, että palkkio maksetaan yleensä kerralla, vaikka valmistelutyö on tehty pitemmän ajan kuluessa. Palkkion määrä tulee jakaa niille kuukausille, joiden aikana valmistelutyö on tehty ja tarkastella keskimääräisen kuukausiansion määrää.

Jos henkilö on samanaikaisesti useammassa työsuhteessa tai työsuhteen rinnalla harjoittaa maatalous-

Lakiosasto

17.1.1994

tai muuta yrittäjätoimintaa, lasketaan näin saadut ansiot yhteen.

6.1.2

Ulkomailla oleskelu tai muu syy

Eläkettä ei makseta sellaiselta kalenterikuukaudelta, jonka aikana eläkkeensaaja ulkomailla oleskellun tai muun vastaavan syyn takia ei voisi ottaa vastaan hänelle mahdollisesti tarjottavaa työtä.

Ulkomailla oleskelu

Eläkkeen maksun keskeyttäminen tulee harkittavaksi, kun eläkkeensaaja on ulkomailla yli kuukauden ajan. Enintään kuukauden pituinen ulkomaanmatka ei sen sijaan ole esteenä eläkkeen maksamiselle.

Kuukautta pitemmän ulkomailla olon vaikutus eläkkeen maksamiseen harkitaan kussakin yksittäistapauksessa erikseen.

Pitempäänkin muussa maassa, esimerkiksi lastensa luona oleskelevalle eläke voidaan maksaa, jos eläkkeensaajalla on Suomessa asunto ja hän on valmis palaamaan kotimaahan heti, jos työtä tarjotaan (Vako 341/87, ETK19431).

ETA-sopimuksen tultua voimaan ei työttömyyseläkkeen maksamista sopimuksen piiriin kuuluvalle henkilölle voida keskeyttää sillä perusteella, että hän oleskelee ulkomailla, jos kysymyksessä on toinen ETA-maa.

Muu keskeyttämisen syy

Eläkkeen maksamisen esteenä voi olla myös muu syy kuin ulkomailla oleskelu, jos työttömyyseläkkeen saaja ei sen johdosta voisi ottaa työtä vastaan. Tällaisena syynä tulee kysymykseen esimerkiksi se, että eläkkeensaaja joutuu kärsimään vapausrangaistusta (Vako 4526/88, ETK22386).

6.1.3

Työstä kieltäytyminen

Jos eläkkeensaaja on kieltäytynyt ottamasta vastaan työvoimaviranomaisen hänelle tarjoamaa vähintään kuukauden jatkuvaa työtä, eläkettä ei makseta kieltäytymistä seuraavalta kalenterikuukaudelta. Edellytyksenä on lisäksi, että tarjottu työ on sellaista, josta työtön ei olisi voinut kieltäytyä työttömyyspäivärahaoikeuttaan menettämättä. Eläkettä voidaan ryhtyä maksamaan sen jälkeen, kun eläkkeensaaja on

Lakiosasto

17.1.1994

toimittanut eläkelaitokselle todistuksen siitä, ettei hänelle voida osoittaa työtä.

TTL:n säännösten mukaan työvoimaviranomainen ratkaisee, onko eläkkeensaajalle tarjottu työ sellaista, josta ei voi kieltäytyä. Eläkkeensaaja voi kuitenkin eläkettään menettämättä kieltäytyä alle kuukauden kestävästä työstä, kun taas TTL edellyttää henkilön vastaanottavan lyhyemmäksikin ajaksi tarjottua kokoaikatyötä.

6.2

Työttömyyseläkkeen keskeyttäminen tai lakkauttaminen

6.2.1

Eläkkeen keskeyttäminen

Kun eläkelaitos on saanut tietää eläkkeensaajan ansiotyöstä tai muusta seikasta, jonka johdosta eläkettä ei saa maksaa, eläkkeen maksaminen keskeytetään seuraavan mahdollisen maksukuukauden alusta lukien. Keskeytyksen edellytyksenä on kuitenkin, että ansiotyö jatkuu tai muu keskeyttämisen syy on edelleen olemassa.

Jos tieto eläkkeen keskeyttämiseen johtavasta syystä on saatu muualta kuin eläkkeensaajalta itseltään, on häntä kuultava ennen keskeyttämispäätöksen tekemistä. Kuuleminen voi tapahtua myös puhelimitse. Eläkkeen maksu voidaan kuitenkin jo tätä ennen väliaikaisesti keskeyttää, jos on ilmeistä, että keskeyttämisen syy on edelleen olemassa (esimerkiksi työnteko jatkuu).

Keskeyttämispäätöksessä todetaan, että eläkkeen maksaminen keskeytetään esimerkiksi työssäoloajaksi ja että eläke lakkaa ilman eri päätöstä, jolleivät sen maksamisen edellytykset uudelleen täyty vuoden kuluessa.

Päätöksen mukana annetaan ohjeet siitä, milloin ja miten henkilö voi hakea eläkkeen maksamista uudelleen. Häntä kehoitetaan ilmoittautumaan työvoimatoimistoon työnhakijaksi heti, kun keskeytyksen syy on poistunut, esimerkiksi työ on loppunut.

6.2.2

Eläkkeen lakkaaminen

Jollei keskeytetyn eläkkeen uudelleen maksamista ole haettu vuoden kuluessa keskeytyksestä, eläke lakkaa ilman eri päätöstä keskeyttämisaikajankohdasta lukien. Asiasta on tällöin jo kerrottu eläkkeensaajalle keskeyttämispäätöksessä. Muulla tavoin työeläkelakien

Lakiosasto

17.1.1994

mukaista työttömyyseläkettä ei työttömyyden loppumisen johdosta voi lakkauttaa.

6.3

Eläkkeen periminen takaisin

Eläkelaeissa on säännökset aiheettomasti maksetun eläkkeen takaisinperinnästä ja kuittaamisesta vastaavista eläke-eristä. Näiden säännösten lisäksi työttömyyseläkkeen takaisinperinnästä on erityissäännökset. Työttömyyseläkkeen osalta kuittaamisen enimmäismäärästä ei sen sijaan ole erikseen säädetty ja siinä noudatetaan TEL:n 17 b §:n säännöksiä.

Työttömyyseläkkeen takaisinperintää koskevien säännösten mukaan eläke on aina perittävä takaisin, jos sitä on maksettu aiheettomasti yli kolmen kuukauden ajan. Eläkelaitoksella ei tällöin ole harkintavaltaa. Kaikki perusteettomasti maksetut eläke-erät on tällöin perittävä takaisin eikä takaisinperittävää määrää voida kohtuullistaa, vaikka työansio olisi ollut eläkettä huomattavastikin pienempi.

Jos eläke tulisi takaisin perittäväksi enintään kolmen kuukauden ajalta, eläkelaitos voi erityisestä syystä luopua takaisinperinnästä. Jos tällaisia lyhyitä ansiojaksoja on toistuvasti, ei erityistä syytä perinnästä luopumiselle yleensä ole.

Erityisenä syynä voidaan pitää esimerkiksi sitä, että takaisin periminen olisi selvästi kohtuutonta tai sitä, että työnteke on ollut tilapäistä ja vähäistä. Tietämättömyys lain säännöksistä ei sen sijaan yleensä ole erityinen syy.

Takaisinperintä tulee harkittavaksi eläkkeen keskeyttämisen yhteydessä, jos maksamista ei ole voitu keskeyttää ensimmäisestä sellaisesta kalenterikuukaudesta lukien, jolta eläkettä ei olisi saanut maksaa. Keskeyttämispäätöksen yhteydessä on tällöin myös todettava, peritäänkö aiheettomasti maksettu eläke takaisin vai ei.

Ennen takaisinperintäpäätöksen antamista eläkkeensaajaa tulee kuulla. Päätöstä ei tarvitse antaa, jos eläkettä on maksettu aiheettomasti korkeintaan kolmelta kuukaudelta ja eläkelaitos päättää (eläkkeensaajaa kuulemattakin) jättää eläkkeen takaisin perimättä. Eläkkeensaajalle tulisi kuitenkin tarpeen mukaan kirjeellä ilmoittaa, että hänen on saatu tietää olleen ansiotyössä, jonka johdosta eläkettä ei olisi saanut maksaa, mutta eläkettä ei kuitenkaan peritä takaisin.

Lakiosasto

17.1.1994

Kun aiheettomasti maksettu eläke on päätetty jättää perimättä takaisin, ei sitä myöhemminkään tule periä takaisin, vaikka takaisinperintä uuden syyn johdosta suoritettaisiinkin. Niitä kuukausia, joilta eläke on jätetty takaisinperimättä, ei myöskään oteta huomioon, kun uudessa takaisinperintätilanteessa tarkastellaan, kuinka monelta kuukaudelta eläkettä on aiheettomasti maksettu. Aikaisempi ansiotyö otetaan kuitenkin huomioon harkittaessa, onko erityistä syytä jättää eläke uudelleen takaisinperimättä.

Työttömyyseläkkeen erityissäännöksessä säädetään mahdollisuudesta periä aiheettomasti maksettu eläke kuittaamalla vastaisista eläke-eristä mutta ei kuittauksen enimmäismäärästä. Kuittauksen enimmäismäärässä noudatetaan TEL:n 17 b §:n 3 momentin yleissäännöstä. Sen mukaan kuittaamalla voidaan periä enintään yksi kuudesosa maksetun kuukausieläkkeen nettomäärästä, ellei eläkkeensaajan kanssa muuta sovita.

Eläkkeensaajan kanssa voidaan sopia suuremmastakin kuittaamisesta, mutta tällöin ei kuitenkaan tulisi tehdä sopimusta, jonka mukaan eläkettä maksettaisiin pitkän aikaa pienempänä kuin ulosottomenettelyssä olisi mahdollista.

Yleensä takaisinperintä on mahdollista vasta lainvoimaisen päätöksen perusteella. Vaikka eläkkeensaaja olisi valittanut perintäpäätöksestä, eläkelaitos voi ryhtyä perimään takaisin työttömyyseläkettä vastaisista eläke-eristä vähentämällä (TEL:n 21 § 6 mom.). Eläkkeensaaja on jo TEL:n 17:n a §:n perusteella velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle muun muassa työhön menostaan.

Jos työttömyyseläkettä ei ole voitu keskeyttää työsaolon johdosta, vaan eläke on vain peritty takaisin, eläkkeen aikaisista työsuhteista ei kartu eläkettä. Myöhemmin mahdollista uutta eläkettä määrätessä eläke-aika otetaan huomioon yhdenjaksoisena takaisinperinnästä huolimatta.

6.4

Eläkkeen alkaminen uudelleen

6.4.1

Hakemus vuoden kuluessa

Kun keskeytetyn eläkkeen maksamista haetaan uudelleen vuoden kuluessa keskeyttämisestä, entisen eläkkeen maksaminen jatkuu (TEL:n 4 c §:n 7 mom.). Eläkettä ei siis lasketa uudelleen riippumatta siitä, oliko se täysitehoinen vai vapaakirjaeläke. Keskey-

Lakiosasto

17.1.1994

tyksen aikaisista työsuhteista karttuu kuitenkin eläkettä ja nämä otetaan huomioon, jos henkilölle työttömyyseläkkeen lakattua myöhemmin uuden eläketa-
pahtuman, viimeistään vanhuuseläkeiän täyttämisen johdosta myönnetään eläke (siis uusin perustein).

Eläkkeen maksun aloittaminen edellyttää hakemusta ja työvoimaviranomaisen todistusta työttömyydestä. Kansaneläkelaitoksen tai työttömyyskassan todistusta mahdollisista päivärahopäivistä ei tässä yhteydessä tarvita. Hakemuslomaketta ei välttämättä tarvitse täyttää, vaan hakemukseksi riittää myös selvitys ansiotyön päättymisestä. Uudelleen maksamista katsotaan haetun silloin, kun hakemus tai työvoimaviranomaisen todistus on saapunut eläkehakemusten vastaanottopisteeseen. Maksamisen uudelleenaloittamisesta annetaan päätös.

Jos eläke on keskeytetty työhönmenon perusteella, sen maksaminen alkaa ansiotyön päättymistä seuraavan kuukauden alusta. Jos ansio jo tätä ennen on jäänyt alle kaksinkertaisen TEL-rajan kuukaudessa, eläke maksetaan myös näiltä kalenterikuukausilta. Kun eläke on keskeytetty muusta syystä kuin työhönmenon perusteella, se alkaa maksamisesteen poistumiskaukutta seuraavan kuukauden alusta.

Jos työntekijä on kieltäytynyt työllistämistoimenpiteistä, eläkettä ei makseta kieltäytymistä välittömästi seuranneelta kalenterikuukaudelta. Sen jälkeen eläkettä voidaan ryhtyä maksamaan, jos työvoimaviranomainen on antanut todistuksen, ettei eläkkeensaajalle nyt voida osoittaa työtä. Tässä tapauksessa ei tarvitse täyttää uutta hakemuslomaketta.

Eläkettä maksetaan takautuvasti enintään kuudelta kuukaudelta ennen hakemista. Eläkkeen maksaminen alkaa aina kalenterikuukauden alusta.

6.4.2

Hakemus yli vuoden kuluttua

Jollei eläkkeen uudelleen maksamista ole haettu vuoden kuluessa eläkkeen keskeyttämisestä, eläke on lakannut keskeyttämispäivään. Kun eläkettä haetaan yli vuoden kuluttua, sen saaminen edellyttää kaikkien eläkkeen saamisehtojen täyttymistä. Eläke laske-
taan uudelleen ja siinä otetaan huomioon kaikki keskeytyksen aikaiset työsuhteet.

Jos eläke myönnetään uusien säännösten mukaan, eläkkeen saamiseen vaaditaan, että työttömyyspäivärahaa on maksettu enimmäismäärä, eläkkeeseen voidaan laskea tuleva aika ja hakijalla on ennen uutta eläketa-

Lakiosasto

17.1.1994

pahtumaa 5/15 työssäolovuotta. Täysitehoisella eläkkeellä oloaika rinnastetaan työsuhdeaikaan. Eläke alkaa, kun kaikki sen saamisen edellytykset ovat täyttyneet.

Vanhojen säännösten mukaan myönnettävä eläke alkaa, kun työttömyyskassan tai Kansaneläkelaitoksen todistuksen antamiskausi ja kaksi seuraavaa kalenterikuukautta ovat kuluneet.

6.5

Osatyökyvyttömyyseläke työttömyyseläkkeeksi

Työkyvyttömyyseläkettä osaeläkkeenä saavaa henkilöä pidetään työvoimaan kuuluvana ja hänellä on oikeus työttömyyspäivärahaan. Vuoden 1994 alusta lukien hänen ei tarvitse olla kokoaikatyönhakijana. Jos täysitehoisen osaeläkkeen saaja saa työttömyyseläkkeen saamiseen oikeuttavan todistuksen, hänellä on työttömyyseläkeoikeus myös uusien säännösten mukaan. Tulevan ajan oikeuden vaatimuksessa ja 5/15 työssäolovuoden vaatimuksessa täysitehoisella eläkkeellä oloaika rinnastetaan työssäoloaikaan.

Osaeläkkeen muuttamista työttömyyseläkkeeksi on haettava. Eläkkeen määrä on yhtä suuri kuin se työkyvyttömyyseläke, jonka henkilö olisi saanut, jos osaeläke olisi muutettu täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi.

Jos työttömyyseläke myönnetään samalle ajalle, jolta osaeläkettä jo on maksettu, katsotaan maksettu osaeläke työttömyyseläkkeen osasuoritukseksi.

Jos työttömyyseläke lakkaa, osaeläkettä on haettava uudelleen. Aikaisemman osaeläkkeen maksaminen ei jatku automaattisesti.

6.6

Työkyvyttömyyseläke työttömyyseläkkeen jälkeen

Jos työttömyyseläkkeen saaja tulee pitkäaikaisesti eli ainakin vuoden ajaksi työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi, työttömyyseläke muutetaan hakemuksesta työkyvyttömyyseläkkeeksi. Muutos tehdään lähinnä seuraavasta mahdollisesta erääntymispäivästä. Täysi työkyvyttömyyseläke määrätään tällöin maksetun työttömyyseläkkeen suuruiseksi.

Täysitehoinen työttömyyseläke voidaan muuttaa myös yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi (VakO 826/87, ETK19676). Eläkkeen määrä ei tällöinkään muutu.

Lakiosasto

17.1.1994

Jos henkilö tulee työkyvyttömäksi täysitehoisen työttömyyseläkkeen keskeyttämisen jälkeen ennen kuin kaksi vuotta on kulunut keskeyttämisestä, työkyvyttömyyseläke myönnetään työttömyyseläkkeen suuruisena (TEL:n 6 c §:n § 2 mom.). Aikaisempi yhden vuoden aika pidennettiin kahteen vuoteen 1.1.1994 voimaan tulleella lailla (559/93). Työttömyyseläkkeen keskeytyksen aikaisia työsuhteita ei oteta huomioon eläkkeessä.

6.7

Vanhuuseläke työttömyyseläkkeen jälkeen

Työttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi eläkkeensaajan täyttäessä eläkeiän (TEL:n 4 §:n 3 mom.).

Kun keskeytyksen jälkeen uudelleen maksuunpantu työttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi, ei eläkkeen määrää tarkisteta. Keskeytyksen aikana mahdollisesti olleita työsuhteita ei siis oteta huomioon vanhuuseläkkeessä.

Työttömyyseläkkeen keskeytyksen aikaiset työsuhteet otetaan huomioon eläkkeen määrässä, kun henkilölle työttömyyseläkkeen lakattua myöhemmin vanhuuseläkeiän täyttämisen johdosta myönnetään eläke (siis uusin perustein).

6.8

Perhe-eläke työttömyyseläkkeen jälkeen

Perhe-eläke määräytyy keskeytetyn täysitehoisen työttömyyseläkkeen mukaan, jos henkilö kuolee kahden vuoden sisällä (laki 559/93) eläkkeen keskeyttämisestä. Jos henkilön aikaisemmin saamat työttömyyseläkkeet olivat vapaakirjaeläkkeitä (myönnetty ennen 1.1.1994 voimassa olleiden säännösten perusteella), myös perhe-eläkettä määrättäessä eläke lasketaan uudelleen ja työttömyyseläkkeen keskeytyksen aikaiset työsuhteet otetaan huomioon.

7

ELÄKKEENSAAJIEN VALVONTA

Eläkkeensaajan ilmoittamisvelvollisuus

Työttömyyseläkkeensaaja on velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle TEL:n 4 c §:n 4 momentissa tarkoitettuista seikoista, joiden johdosta eläkettä ei makseta (TEA:n 12 f, LEA:n 14 a, MYEA:n 13 a ja YEA:n 12 a §). Kansaneläkeasetuksessa on vastaavat säännökset. Ilmoituksen voi tehdä kirjallisesti tai puhelimitse.

Lakiosasto

17.1.1994

Muualta saadut tiedot

Työvoimaviranomainen ilmoittaa, jos eläkkeensaaja on kieltäytynyt hänelle tarjotusta työstä (TEL:n 4 c §:n 4 momentin 3 kohta). TEL:n 4 c §:n 5 momentin säännös, jonka mukaan työvoimaviranomaisen on kuuden kuukauden välein tarkistettava ja ilmoitettava Eläketurvakeskukselle, onko eläkkeensaajalle osoitettavissa työtä, on 1.1.1994 alkaen kumottu. Säännöksellä ei aiemminkaan ole käytännössä ollut merkitystä.

Kun Kansaneläkelaitos saa tietää eläkkeensaajan joutuneen kärsimään vapausrangaistusta tai muuttaneen pois Suomesta, se ilmoittaa asiasta työeläkelaitokselle. Osoituksena eläkkeensaajan muuttamisesta ulkomaille voi olla osoitteenmuutos, pyyntö eläkkeen maksamisesta ulkomaille tai eläkelaitokselle toimitettu lähdeverokortti.

Eläkelaitos voi saada vihjeen eläkkeensaajan ansiotyöstä myös verotoimiston ilmoittaman ennakonpidätysprosentin perusteella.

Mela tarkistaa maatalousyrittäjien työskentelyn verottajalta saamistaan maatalousyrittäjien tulotiedoista.

Eläketurvakeskuksen rekisteriotteet

Eläketurvakeskus seuraa eläkkeensaajien työntekoa työsuhderekisteriin saatujen ilmoitusten perusteella. Se ilmoittaa ansiotyöstä eläkelaitoksille rekisteriotteella välittömästi tietojen rekisteröinnin jälkeen. Tätä kautta tiedot tulevat aina jälkikäteen, LEL-palkoista 2-4 kuukautta ansaintakuukauden jälkeen ja TEL-työsuhteista keskimäärin kuuden kuukauden viiveellä. Rekisteriote annetaan, kun rekisteriin on kirjattu LEL-tilitys, jossa palkka ylittää kaksinkertaisen TEL-rajamäärän. Ilmoitus annetaan myös työ- ja virkasuhteiden kirjauksesta. TEL-työsuhteen alkamisesta ilmoitettaessa rekisterissä ei ole tietoa palkan määrästä. Sen saa helpoimmin työnantajalta.

8

ELÄKELAITOSTEN VÄLINEN ILMOITUSLIIKENNE

Työttömyyseläkkeen alkamista, keskeyttämistä ja takaisinperintää koskevat säännökset ovat työeläkeläeissa ja kansaneläkeläissa samanlaiset. Tavoite on, että että kaikkien työttömyyseläkettä maksavien eläkelaitosten näitä asioita koskevat ratkaisut ovat yhdenmukaisia.

Lakiosasto

17.1.1994

Yleensä peruste eläkkeen keskeyttämiselle ja takaisinperinnälle on täysin selvä. Näin on ainakin työsäolotapauksissa. Eläkelaitos keskeyttää eläkkeen maksamisen ja ryhtyy takaisinperintään heti, kun se on saanut tiedon syystä, jonka johdosta eläkettä ei saa maksaa.

Jos keskeyttäminen on harkinnanvaraista, esimerkiksi kuukausiansio ei ole yksiselitteisesti määriteltävissä, tai kun eläkkeen keskeyttämisen aiheuttaisi muu syy kuin ansiotyö, eläkelaitoksen on aiheellista ennen ratkaisun tekemistä olla yhteydessä Kansaneläkelaitokseen. Sama koskee takaisinperinnästä luopumista.

Jos eläkkeen keskeyttämisen aiheuttaa eläkkeensaajan harjoittama yrittäjätoiminta, kuukausiansioksi arvioitu työtulo ilmoitetaan Kansaneläkelaitokselle. Myös silloin, kun työttömyyseläkehakemus tulee ylittäväksi edelleen jatkuvan yrittäjätoiminnan perusteella, asiasta on ilmoitettava Kansaneläkelaitokselle.

Jos usea työeläkelaitos maksaa eläkettä, yksi eläkelaitos selvittää keskeyttämisen edellytykset, kuulee tarvittaessa eläkkeensaajaa ja on yhteydessä Kansaneläkelaitokseen. Tämä eläkelaitos määräytyy kuten työkyvyttömyyseläkeratkaisujen ennakoilmoitusmenetelystä vastaava eläkelaitos.

Lainsäädäntö edellyttää, että eläkkeensaaja ilmoittaa eläkkeen maksun estävistä seikoista erikseen sekä työeläkelaitokselle että Kansaneläkelaitokselle. Jotta kaikki eläkettä maksavat laitokset saavat tiedon ilmoituksesta, eläkelaitoksen tulee kuitenkin välittää eläkkeensaajan ilmoitus tai muuten saamansa tieto välittömästi muille eläkettä maksaville laitoksille, myös Kansaneläkelaitokselle, jollei ilmoituksesta käy ilmi, että ne ovat jo saman tiedon saaneet.

Eläketurvakeskus toimittaa rekisteriotteet valvontaa varten vain työeläkelaitoksille. Eläkelaitos välittää näin saamansa eläkkeen keskeyttämisen tai takaisinperinnän mahdollisesti aiheuttavat tiedot Kansaneläkelaitokselle.

Vastaavasti Kansaneläkelaitos ilmoittaa työeläkelaitokselle tiedon eläkkeensaajan työsäolosta tai muusta syystä, joka mahdollisesti aiheuttaa eläkkeen keskeyttämisen tai takaisinperinnän.

Kansaneläkelaitoksessa työttömyyseläkkeen keskeyttämistä koskevat ratkaisut tehdään 1.10.1992 alkaen

Lakiosasto

17.1.1994

paikallistoimistoissa. Asian käsittelee eläkkeensaajan asuinpaikkakunnan paikallistoimisto.

Jos työeläkelaitos on ennen eläkkeen myöntämistä tarkistanut työttömyystodistuksessa olevia tietoja, se ilmoittaa tarkistetut tiedot tai toimittaa saamansa uuden todistuksen Kansaneläkelaitokselle. Vastaavasti Kansaneläkelaitos ilmoittaa omista tarkistustiedoistaan.

4 c §

TEL

(18.1.1985/50)

**Työttömyyseläke
-saamisen edellytykset**

1 Oikeus saada työttömyyseläkettä on 60 vuotta täyttäneellä pitkäaikaisesti työttömällä työntekijällä, edellyttäen että:

1) hänen työttömyyseläkettään määrättäessä voidaan eläkkeeseen oikeuttavana ottaa huomioon eläkeiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio, ei kuitenkaan silloin kun työntekijällä on oikeus työttömyyseläkkeeseen 8 §:n 4 momentissa mainitun muun lain, eläkeohjesäännön tai eläkesäännön mukaan;

2) hän on 3 momentissa tarkoitettua työttömäksi joutumista välittömästi edeltäneiden 15 kalenterivuoden aikana ansainnut 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua peruseläkettä tai muuta siihen verrattavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä yhteensä vähintään viisi vuotta; lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaisissa tarkoitetuissa työsuhteissa saatujen ansioiden perusteella ansainta-aika otetaan tällöin huomioon niin kuin sanotun lain 4 §:n 5 momentissa säädetään;

3) hän esittää työvoimaviranomaisen todistuksen siitä, että hän on työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa ja ettei hänelle voida osoittaa sellaista työtä, jonka vastaanottamisesta hän ei voi kieltäytyä menettämättä oikeuttaan työttömyysturvalain (602/84) mukaiseen työttömyyspäivärahaan; ja että

4) hän esittää työttömyyskassan tai kansaneläkelaitoksen todistuksen siitä, ettei hänellä työttömyysturvalain 26 §:n 1 ja 2 momentin mukaan enää ole oikeutta työttömyyspäivärahaan. (30.12.1993/1544)

-alkaminen

2 Työttömyyseläkettä suoritetaan sitä kuukautta seuraavan kuukauden alusta, jonka aikana työntekijä täyttää 1 momentissa tarkoitetut eläkkeen saamisen edellytykset. Eläkettä ei kuitenkaan ilman pätevää syytä suoriteta takautuvasti kuutta kuukautta pitemmältä ajalta ennen sen hakemista seuraavaa kuukautta. Jollei tässä pykälässä muuta säädetä, työttömyyseläkkeestä ja sen saajasta on soveltuvin osin voimassa, mitä työkyvyttömyyseläkkeestä ja sen saajasta säädetään. (28.6.1993/559)

-määrä

3 Työttömyyseläke on yhtä suuri kuin se tämän lain mukainen työkyvyttömyyseläke, joka työntekijälle olisi myönnetty, jos hänellä työttömäksi joutuessaan olisi ollut oikeus työkyvyttömyyseläkkeeseen. Eläkettä määrättäessä työntekijän katsotaan joutuneen työttömäksi sinä päivänä, jolta hänelle on ensimmäisen kerran suoritettu työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea 60 viimeksi kuluneen viikon aikana laskettuna päivästä, joka on aikaisintaan kuukautta ennen 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua työvoimaviranomaisen todistuksen antamispäivää. (30.12.1993/1544)

-maksamisen keskeyttäminen

4 Työttömyyseläke myönnetään toistaiseksi. Työttömyyseläkettä ei kuitenkaan makseta:

1) kalenterikuukaudelta, jonka aikana eläkkeensaaja ulkomailla oleskelun tai muun vastaavan syyn johdosta ei voi ottaa vastaan työtä;

2) kalenterikuukaudelta, jonka aikana eläkkeensaaja on ansiotyössä ansaiten vähintään 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua markkamäärän kaksinkertaisena kuukaudessa; eikä

3) sitä seuraavalta kalenterikuukaudelta, jonka aikana eläkkeensaaja on kieltäytynyt vastaanottamasta työvoimaviranomaisen hänelle osoittamaa 1 momentissa tarkoitettua vähintään kuukauden jatkuvaa työtä.

5 5 momentti kumottu lailla 28.6.1993/559.

6 Saatuaan tietää seikasta, jonka perusteella eläkettä ei 4 momentin mukaan saisi maksaa, eläkelaitos keskeyttää eläkkeen maksamisen seuraavasta mahdollisesta maksujaksosta alkaen, jos syy eläkkeen keskeyttämiseen on edelleen olemassa. Jos eläkettä ei 4 momentin perusteella olisi saatu maksaa, eläkelaitos perii maksetun eläkkeen takaisin. Jos eläkettä ei ole perittävä takaisin kolmea kuukautta pitemmältä ajalta, eläkelaitos voi erityisestä syystä luopua takaisinperinnästä. Eläke voidaan periä takaisin myös kuittaamalla se vastaisista eläke-eristä.

-maksamisen jatkaminen

7 Keskeytettyä työttömyyseläkettä ryhdytään hakemuksesta uudestaan maksamaan siitä lukien, kun työntekijällä on oikeus saada eläkettä, ei kuitenkaan takautuvasti kuutta kuukautta pitemmältä ajalta ennen hakemusta eikä 4 momentin 3 kohdassa tarkoitettua kieltäytymistä välittömästi seuranneelta kalenterikuukaudelta. Hakemukseen on liitettävä 1 momentissa tarkoitettu työvoimaviranomaisen todistus. Jos kuitenkin keskeytetyn eläkkeen uudelleen maksamista ei ole haettu yhden vuoden kuluessa, eläke katsotaan ilman eri päätöstä lakanneeksi keskeyttämisaikakohdasta lukien.

-osaeläke työttömyyseläkkeeksi

8 Jos työkyvyttömyyseläkettä osaeläkkeenä saava työntekijä täyttää työttömyyseläkkeen saamisen edellytykset, eläke muutetaan hakemuksesta työttömyyseläkkeeksi, jonka määrä on yhtä suuri kuin se työkyvyttömyyseläke, jonka hän olisi saanut, jos sanottu osaeläke olisi muutettu täydeksi työkyvyttömyyseläkkeeksi. Jos työttömyyseläke myönnetään samalta ajalta, jolta on maksettu osaeläkettä, katsotaan osaeläke työttömyyseläkkeen osasuorituksiksi. Muutoin sanotusta työttömyyseläkkeestä on voimassa, mitä 2 momentissa on säädetty.

-työttömyyseläke työkyvyttömyyseläkkeeksi

9 Jos työntekijä tulee työttömyyseläkettä saadessaan 4 §:n 3 momentissa edellytetyllä tavalla pitkäaikaisesti työkyvyttömäksi, eläke muutetaan hakemuksesta työkyvyttömyyseläkkeeksi lähinnä seuraavasta mahdollisesta erääntymispäivästä. Täysi työkyvyttömyyseläke määrätään tällöin maksetun työttömyyseläkkeen suuruiseksi.

10 10 momentti kumottu lailla 28.6.1993/559.

11 11 momentti kumottu lailla 28.6.1993/559.

TEL

Lain 28.6.1993/559 voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1994.

Tätä lakia sovelletaan sellaisiin eläkkeisiin, joissa eläketapahtuma sattuu tämän lain tultua voimaan. Tämän lain 5 b §:n 2 ja 5-8 momenttia sovelletaan kuitenkin myös eläkkeisiin, joissa eläketapahtuma on sattunut ennen lain voimaantuloa.(30.12.1993/1546)

Ennen tämän lain voimaantuloa 55 vuotta täyttäneeseen työntekijään, jolla tämän lain voimaan tullessa on oikeus työttömyysturvalain mukaiseen päivärahaan tai työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaiseen koulutustukeen, sovelletaan edelleen työntekijäin eläkelain 4 c §:ää sellaisena kuin se on tämän lain voimaan tullessa. Säännöstä sovellettaessa työntekijällä katsotaan olevan oikeus päivärahaan myös työttömyysturvalain 12 §:ssä tarkotettuna omavastuuajana ja 1 päivänä tammikuuta 1994.(30.12.1993/1546)

Lakiosasto

17.1.1994

TYÖTTÖMYYSTURVAA KOSKEVIA SÄÄNNÖKSIÄ

1
TYÖTTÖMYYSPÄIVÄRAHA

Työttömän toimeentulon turvaamiseksi maksetaan työttömyysturvalain (TTL) mukaista päivärahaa.

1.1
Saamisen edellytykset

Työttömyyspäivärahaan on oikeus

- 17-64-vuotiaalla
- Suomessa asuvalla
- työvoimatoimistoon ilmoittautuneella
- työkykyisellä ja työmarkkinoiden käytettävissä olevalla
- kokoaikatyötä hakevalla
- työttömällä työnhakijalla, jolle ei ole voitu osoittaa työtä tai koulutuspaikkaa.

Osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevalla työttömällä työnhakijalla on oikeus työttömyyspäivärahaan, vaikka hän hakee osa-aikatyötä (TTL:n 4:n § 3 mom.).

Työttömyyspäivärahan saaminen edellyttää, että henkilön toimeentulo perustuu toiselle tehtävästä työstä saatavaan palkkatuloon (TTL 1 §).

Päätoimisella yrittäjällä ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan. Aiemmin yrittäjänä toiminutta henkilöä pidetään päätoimisena yrittäjänä siihen asti, kunnes hän on todistettavasti lopettanut yrittäjätoimintansa tai yritystoiminta on todisteellisesti keskeytynyt (TTL 5 §). Yrityksellä tarkoitetaan myös maatalousyritystä.

Eräissä tapauksissa yrittäjällä voi olla päiväraha-oikeus jo yritystoiminnan olennaisen vähenemisen perusteella tai sillä perusteella, että yritystoiminnan vaatiman työ määrän voidaan muutoin päätellä olevan niin vähäinen, ettei se ole esteenä kokoaikaisen työn vastaanottamiselle.

Henkilön katsotaan työllistyvän omassa, puolisonsa tai vanhempiensa yrityksessä, jos hänen työ määränsä hänen työttömänä aloittamassaan yrityksessä on niin suuri, että se estää kokoaikatyön vastaanottamisen.

Lakiosasto

17.1.1994

Työkyvyttömyys päivärahaoikeuden esteenä

Työttömyyspäivärahan hakijaa ei pidetä työkykyisenä mm. silloin, jos hän saa

- sairausvakuutuslain (SVL) mukaista päivärahaa
- yksilöllistä varhaiseläkettä
- kansaneläkelain (KEL) mukaista työkyvyttömyyseläkettä
- työeläkelakien mukaista täyttä työkyvyttömyyseläkettä
- täyden työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa etuutta jonkin muun lain nojalla.

Työeläkelakien mukainen osatyökyvyttömyyseläke ei estä työttömyyspäivärahan saamista (TTL 5 §:n 3 mom.).

Kun työttömyyspäivärahan saaja sairastuu, työttömyyspäivärahan maksamista jatketaan myös SVL:n mukaiselta omavastuujalta (TTL 5 §:n 4 mom.).

Päivärahaoikeuden estäviä eläkkeitä ja etuuksia

Työttömyyspäivärahan hakijalla ei ole oikeutta päivärahaan mm., jos hän saa

- työttömyyseläkettä
- varhennettua vanhuuseläkettä
- täysiin palvelusvuosiin perustuvaa vanhuuseläkettä alle 65 vuoden iässä
- maatalousyrittäjien eläkelain (MYEL) tai maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkelain (SPVEL) nojalla myönnettyä sukupolvenvaihdoseläkettä taikka maatalousyrittäjien luopumiskorvauksesta annetun lain (LUKL) mukaista luopumiskorvausta
- kuntoutusrahaa tai kuntoutuksen vuoksi maksettavaa ansionmenetykskorvausta
- työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista koulutustukea.

Sosiaali- ja terveysministeriön antamien TTL:n soveltamisohjeiden mukaan täysimääräisenä pidetään pääsääntöisesti vanhuuseläkettä, jonka suuruus sitä myönnettäessä on ollut 60 % palkasta. Jos alle 65-vuotiaan vanhuuseläke ei perustu täysiin palvelusvuosiin, ei vanhuuseläke sinänsä estä päivärahan saamista.

Lakiosasto

17.1.1994

Irtisanomisajan palkka tai sitä vastaava korvaus päiväraha-oikeuden esteenä

Henkilöllä ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan ajalta

- jolta hänellä on oikeus saada työnantajaltaan lain tai työehtosopimuksen taikka työsopimuksen mukaista irtisanomisajan palkkaa tai sitä vastaavaa korvausta
- jolle hänen muun sopimuksen tai järjestelyn perusteella työnantajalta saamansa taloudellinen etuus (työnantajan hankkimaa tai järjestämää koulutusta lukuunottamatta) voidaan jaksottaa henkilön vakiintuneena pidettävän palkan perusteella (TTL:n 5 §:n 1 momentin 13 kohta).

Työnantaja voi irtisanomisajan palkan tai sitä vastaavan korvauksen lisäksi tai sen sijasta maksaa erilaisilla nimikkeillä korvausta ("kultainen kädenpuristus" jne.). Korvaus voi olla esimerkiksi normaalia vuoden palkkaa vastaava summa. Jos tällainen korvaus voidaan jaksottaa jollekin ajalle henkilön vakiintuneen palkan mukaan eli sen mukaisesti, kuinka monen kuukauden palkkaa korvaus vastaa, ei tältä ajalta 1.1.1993 lähtien enää ole päiväraha-oikeutta.

Päiväraha-oikeutta ei kuitenkaan estä työnantajan perusteettomasta irtisanomisesta työsopimuslain 47 f §:n mukaan maksama korvaus, jos siitä esitetään tuomioistuimen päätös tai järjestöjen välinen neuvottelutulos, jossa on sovittu vahingonkorvauksesta.

Ostavastuuajat ja karenssit

Työttömyyspäivärahaa aletaan maksaa vasta omavastuuajan jälkeen. Omavastuu-aika on yhteensä viisi työtöntä työpäivää enintään kahdeksan peräkkäisen kalenteriviikon aikana (TTL:n 12 §).

Henkilöllä, joka on ilman pätevää syytä eronnut työstään tai itse aiheuttanut työsuhteen päättymisen, ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan kahdeksan viikon ajalta. Aika lasketaan siitä päivästä, jona työsuhte on päättynyt.

Jos työtön ilman pätevää syytä kieltäytyy ottamasta vastaan työvoimaviranomaisen hänelle tarjoamaa työtä, hänellä ei ole oikeutta päivärahaan kuuden viikon ajalta (jos työ olisi kestänyt yli viisi päivää) tai kolmen viikon ajalta (jos työ olisi kestänyt

Lakiosasto

17.1.1994

enintään viisi päivää) kieltäytymisestä lukien. Toistuvasti työstä kieltäytyneellä ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan ennen kuin hän on ollut työssä tai koulutuksessa kahdeksan viikkoa (TTL:n 11 §).

Päivärahaa aletaan maksaa vasta kuuden viikon kuluttua myös silloin, kun työtön on ilman pätevää syytä kieltäytynyt koulutuksesta (TTL:n 8 §).

Henkilöllä, joka ilman hyväksyttävää syytä on työvoimatoimistoon ilmoittautumista edeltäneiden kuuden kuukauden aikana työmarkkinoilla vähemmän kuin kuusi viikkoa, on oikeus päivärahaan vasta kuuden viikon kuluttua ilmoittautumisesta lukien (TTL:n 9:n 4 mom.).

1.2 Soviteltu päiväraha

Soviteltua päivärahaa koskevat säännökset muuttuivat 1.1.1994 lukien. Niitä sovelletaan, jos oikeus soviteltuun päivärahaan alkaa 1.1.1994 tai myöhemmin.

Uusien säännösten mukaan kaikille erilaista osa-aikatyötä ja lyhytaikaista kokaikatyötä tekeville työttömille maksetaan palkan kanssa soviteltua päivärahaa. Näin ollen päivärahan maksamisessa ja päivärahan suuruuden määrittämisessä ei enää ole merkitystä sillä, onko kysymyksessä satunnainen kokaikatyö, osa-aikatyö, sivutyö vai lyhennetty työaika.

Soviteltu päiväraha on 80 % saadun palkan tai työtulon siitä osasta, joka ylittää 750 markkaa kuukaudessa tai neljän peräkkäisen kalenteriviikon aikana.

Soviteltua päivärahaa maksetaan enintään 150 täyden työttömyyspäivärahan suuruinen määrä ja vähintään 18 kuukaudelta. Sitä maksetaan kuitenkin enintään 24 kuukauden ajan, vaikka 150 päivän enimmäismäärä ei olisikaan täyttynyt. Koska sovitellun päivärahan maksu tämän jälkeen lakkaa, henkilöllä on päiväraha-oikeuttaan menettämättä oikeus irtisanoutua työstään ja saada kokonaan työttömän päivärahaa.

Soviteltua päivärahaa ei makseta, jos työaika ylittää neljä viidesosaa alan enimmäistyöajasta.

1.3 Päiväraha

Työttömyyspäiväraha maksetaan joko peruspäivarahana (perusturva) tai ansioon suhteutettuna päivarahana (ansioturva). Vuonna 1994 päiväraha voi olla myös lomautusajan päiväraha (lomautuspäiväraha).

Lakiosasto

17.1.1994

Peruspäivärahan maksaa kansaneläkelaitos, ansiopäivärahan ja lomautuspäivärahan maksun hoitavat työttömyyskassat.

Päivärahaa maksetaan enintään viideltä päivältä viikossa.

1.3.1

Peruspäiväraha

Oikeus

Peruspäivärahan saamisedot muuttuivat 1.1.1994 lukien. Oikeudesta peruspäivärahaan säädetään TTL:n 13 §:ssä.

1.1.1994 alkaen peruspäivärahaan on oikeus henkilöllä, joka täyttää työttömyysturvan saamisen yleiset edellytykset ja työssäoloehdon. Peruspäivärahassa tätä ennen ollut tarveharkinta poistuu niiltä työttömiltä, jotka ovat täyttäneet työssäoloehdon uuden lain voimassa ollessa eli 1.1.1994 jälkeen.

Työssäoloehto täyttyy, kun henkilö on 24 lähinnä edellisen kuukauden ajan ollut 26 viikkoa sellaisessa työssä, jossa työaika kunakin viikkona on ollut vähintään 18 tuntia. Koska työssäoloehtoon luetaan vain 1.1.1994 alkaen kertynyt työssäoloaika, tarveharkinnatonta päivärahaa voivat saada vain ne henkilöt, jotka ovat olleet 26 viikkoa työssä aikaisintaan vuoden 1994 puolella.

Tarveharkintaa sovelletaan vuodenvaihteen jälkeenkin edelleen sellaiseen henkilöön, joka sai peruspäivärahaa lainmuutoksen voimaantullessa, joka sai koulutukea lain voimaantullessa ja ilmoittautuu uudelleen työttömäksi työnhakijaksi viimeistään 14 päivän kuluessa koulutuksen päättymisestä tai joka on täyttänyt työssäoloehdon kokonaan tai osittain ennen 1.1.1994.

Peruspäivärahan määrää voivat kuitenkin edelleen vähentää mm. sivutyön ja osa-aikatyön palkka sekä eräät sosiaalietuudet.

Enimmäismäärä

Peruspäivärahaa maksetaan enintään 500 työttömyyspäivältä neljän peräkkäisen kalenterivuoden aikana.

Henkilölle, joka on täyttänyt 55 vuotta ennen kuin 500 päivän enimmäismäärä tuli täyteen, voidaan maksaa peruspäivärahaa lisäksi sen kalenterikuukauden loppuun, jonka aikana hän täyttää 60 vuotta (TTL 26 §).

Lakiosasto

17.1.1994

Päivärahan suuruus

Täysi peruspäiväraha on 116 markkaa päivässä (TTL:n 22 §).

Hakijan huollettavina olevista alle 18-vuotiaista lapsista päivärahaan lisätään lapsikorotus. Sen suuruus on yhdestä lapsesta 24 markkaa, kahdesta lapsesta 34 markkaa ja kolmesta tai useammasta lapsesta yhteensä 44 markkaa päivässä.

Työttömyysturvaetuuksia korotetaan maan yleisen palkkatason olennaisesti muuttuessa. Viimeksi korotus on tehty 1.7.1991 lukien.

1.3.2
Ansiopäiväraha

Oikeus Ansiopäivärahaa maksetaan työttömyyskassan jäsenelle, joka täyttää päivärahan saamisen ehdot.

Työttömyyskassan jäseneksi voi liittyä Suomessa asuva, alle 65-vuotias työntekijä, joka työskentelee kassan toiminnan piiriin kuuluvassa ammatissa tai työalalla. Päivärahan saaminen edellyttää, että työntekijä on ollut kassassa vakuutettuna jäsenenä vähintään kuusi lähinnä edellistä kuukautta ja on vakuutettuna ollessaan täyttänyt työssäoloehdon. Työssäoloehto sisältää samanlaiset työssäoloaikaa, työaikaa ja palkkaa koskevat vähimmäissäännökset kuin peruspäivärahassa on.

Enimmäismäärä Ansiopäivärahalla on samat enimmäismäärät kuin peruspäivärahalla (500 päivää tai päivärahaa 60 vuoden iän täyttämiskuukauden loppuun).

Päivärahan suuruus

Ansiopäiväraha muodostuu peruspäivärahan suuruisesta perusosasta ja aiempien palkkatulojen mukaan määräytyvästä ansio-osasta. Lapsikorotuksinen päiväraha voi olla enintään 90 % päiväpalkasta. Päiväraha on kuitenkin aina ainakin peruspäivärahan suuruinen. Lapsikorotukset ovat samat kuin peruspäivärahassa.

Ansiopäivärahan suuruudesta säädetään TTL:n 23 §:ssä.

1.3.3
Lomautuspäiväraha

Kokonaan lomautetulle, ansiopäivärahaan oikeutetulle henkilölle, jonka lomautus on alkanut 1.1.1994 tai sen jälkeen, maksetaan ansiopäivärahaa vasta, kun

Lakiosasto

17.1.1994

hän on saanut lomautuspäivärahaa yhteensä 15 päivältä. Lomautuspäivärahasta säädetään TTL:n 16 a §:ssä, joka on voimassa vuoden 1994.

Lomautuspäiväraha on 70 % henkilön ansiopäivärahasta. Siihen ei makseta lapsikorotuksia.

Lomautuspäivärahapäiviä ei lasketa TTL:n 26 §:n mukaiseen 500 päivän enimmäisaikaan.

2

TYÖMARKKINATUKI

Vuoden 1994 alusta tuli voimaan laki työmarkkinatuesta (1542/93).

Työmarkkinatukea maksetaan Suomessa asuvalle työttömälle

- joka ei täytä TTL:n työssäoloehtoja ja joka on taloudellisen tuen tarpeessa tai
- jonka oikeus työttömyyspäivärahaan on päätynyt TTL:n 26 §:n 1 momentin enimmäismäärän (500 päivää) täytyttyä.

Tarveharkintaa ei sovelleta 180 ensimmäisen työmarkkinatukipäivän aikana henkilöön, joka on siirtynyt työmarkkinatuella saatuaan 500 päivää ansiopäivärahaa tai tarveharkinnatonta peruspäivärahaa.

55 vuotta täyttäneellä henkilöllä, joka on työttömäksi joutuessaan täyttänyt työssäoloehdon, on oikeus saada työmarkkinatukea ilman tarveharkintaa.

Pelkän työmarkkinatuen saaja ei voi saada työttömyyseläkettä.

3

VELVOITETYÖ

Velvoitetyösäännökset kumottiin 1.1.1993 alkaen

Velvoitetyötä koskevat työllisyyslain säännökset olivat voimassa vuoden 1988 alusta 31.12.1992 saakka. Velvoitetyön tarkoituksena oli kuuden kuukauden työssäolojaksolla katkaista henkilön pitkään jatkunut työttömyys.

Pitkäaikaistyöttömällä, joka oli ollut työttömänä työnhakijana yhdenjaksoisesti vähintään 12 kuukautta tai viimeisten 13 kuukauden aikana yhteensä 12 kuukautta, oli oikeus kuuden kuukauden työssäoloon (velvoitetyöhön), jos hän sitä vaati.

Lakiosasto

17.1.1994

Säännösten voimantullessa työttömän piti käytännössä yleensä ottaa vastaan tarjottu velvoitetyö, koska kieltäytymisestä seurasi päivärahaoikeuden menettäminen. Myöhemmin työtön sai itse valita, millä tavalla hän käytti oikeutensa velvoitetyöhön. Hän voi ottaa työn vastaan, luopua sillä kertaa kokonaan työhönmeno-oikeudestaan, mennä työn sijasta koulutukseen tai hänellä oli mahdollisuus saada tukea omatoimiseen työllistymiseen.

Jos työtön oli vuoden 1992 loppuun mennessä saavuttanut oikeuden kuuden kuukauden työntekoon, hän säilytti tämän oikeutensa velvoitetyösäännösten kumoamisesta huolimatta. Velvoitetyösuhteita on siis tullut myös vuoden 1992 jälkeen.

Nuorten työllistäminen

Alle 20-vuotiaalle, jolle ei löytynyt työ- tai koulutuspaikkaa, oli erityissäännöksen perusteella järjestettävä kuuden kuukauden työttömyyden jälkeen työ- tai harjoittelupaikka kuudeksi kuukaudeksi. Säännös kumottiin 1.1.1993 lukien.

**TODISTUS TYÖTTÖMYYSELÄKKEEN
HAKEMISTA VARTEN**

LUNNOS

A. KANSANELÄKELAITOS / TYÖTTÖMYYSKASSA TÄYTTÄÄ

1 TIEDOT HAKIJASTA	Nimi		Henkilötunnus
	Lähiosoite		
	Postinumero	Postitoimipaikka	
2 TYÖTTÖMYYS- PAIVARAHAA MAKSETTU	Hakija on 60 viimeksi kuluneen viikon aikana saanut työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa		Ensimmäinen päivä, jolta päivärahaa maksettu em. 60 viikon aikana / 19
	päivältä		200 päivää tullut täyteen / 19 Hakijan oikeus päivärahaan / koulutustukeen 1.1.1994 ☐ On ☐ Ei
Ansioon suhteutetun päivärahan määrä mk/pv mk/kk			
3 PAIVARAHAA MAKSETTU ENIMMAIS- MAARA	☐ Hakijalle on maksettu työttömyyspäiväraha TTL 26 §:n 1 tai 2 mom mukainen enimmäismäärä		Viimeinen maksupäivä / 19
4 ILMOITUS ELÄKE- LAITOKSELLE	Jos työttömyyseläkettä tämän todistuksen perusteella tulee suoritettavaksi takautuvasti, on eläkelaitoksen maksettava takautuva eläke TEL 19a §:n ja KEL 43a §:n nojalla Kansaneläkelaitokselle / työttömyyskassalle (tarpeeton ylipyyhitään) siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksettua työttömyyspäivärahaa / työmarkkinatukea.		
5 KANSANELÄ- KELAITOKSEN PAIKALLIS- TOIMISTO/ TYÖTTÖMYYS- KASSA	Nimi, osoite ja puhelin		
6 HUOMAU- TUKSIA			
7 PAIVAYS JA ALLE- KIRJOITUS	Paikka ja aika	Todistuksen antajan allekirjoitus ja Kansaneläkelaitoksen / työttömyyskassan leima	

B. TYÖVOIMAVIRANOMAINEN TÄYTTÄÄ

8 TYÖHÖN OSOITTA- MINEN	☐ Hakija on työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa eikä hänelle ole voitu osoittaa sellaista työtä, jonka vastaanottamisesta hän ei voi kieltäytyä menettämättä oikeuttaan työttömyysturvalain mukaiseen työttömyyspäivärahaan.	
9 HUOMAU- TUKSIA		
10 TYÖVOIMA- VIRANOMAI- SEN ALLE- KIRJOITUS	Paikka ja aika	Todistuksen antajan allekirjoitus ja toimiston leima

TYÖTTÖMYYSELÄKKEEN HAKEMINEN

Todistus työttömyyseläkkeen hakemista varten

Te olette saanut työttömyyspäivärahaa työttömyyseläkkeen myöntämistä edellyttävän määrän (200 päivältä/enimmäismäärän). Ikänne huomioon ottaen Teillä saattaa näin ollen olla oikeus työttömyyseläkkeeseen. Siksi Teille on kirjoitettu oheinen todistus eläkkeen hakemista varten.

Voidaksenne hakea työttömyyseläkettä Teidän tulisi ottaa todistus mukaan ja käydä työvoimatomistossa. Siellä täytetään todistuksen alaosa.

Teidän tulee käydä työvoimatoimistossa **kuukauden kuluessa** todistuksen päiväyksestä lukien. Näin turvaatte mahdollisen työttömyyseläkeoikeuden.

Eläkkeen hakeminen

Kansaneläkelain ja työeläkelakien mukaista työttömyyseläkettä koskevan hakemuksen voi jättää Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoon, työeläkelaitosten ja vakuutusyhtiöiden paikallisiin konttoreihin, Eläketurvakeskukseen ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen asiamiehelle.

Lisätietoja

Työttömyyseläke voidaan myöntää vain siinä tapauksessa, että olette edelleen työtön. Jos olette saanut työtä, tästä on välittömästi ilmoitettava Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoon tai työeläkelaitokseen ja työvoimatoimistoon.

**TYÖTTÖMYYSPIIVÄRAHAN / KOULUTUSTUEN
PERIMISILMOITUS (TTL 45 §, TPAL 26 §)**

LIITE 5

Saapumispäivä (eläkelaitos)

Vastaanottaja

Sosiaalivakuutuslaitoksen / Kelan paikallistoimiston /
Työttömyyskassan nimi ja osoite

Eläketurvakeskus
PL 11
00521 HELSINKI

ENNAKKOILMOITUS

Sukunimi ja etunimet		Henkilötunnus	
Työttömyyspäiväraha / koulutustuki / erityistuki myönnetty / 19 alkaen		Maksaminen jatkuu Maksaminen on päätynyt / 19	
Paikka ja aika / 19 Käsittelijä ja puhelin: Allekirjoitus			

ILMOITUS TYÖELÄKEPÄÄTÖKSESTÄ

☐	Takautuvaa eläkettä ei tule maksettavaksi	Eläkkeen määrä yhteensä	
☐	Takautuva eläke maksetaan ajalta	Brutto	Netto
Lisätietoja		Eläkelaji	
Eläkelaitos merkitsee nimensä ja osoitteensa perimisilmoituksen osoitekenttään.			
Paikka ja aika / 19 Käsittelijä ja puhelin: Allekirjoitus			

PERIMISILMOITUS

Vastaanottaja (eläkelaitoksen nimi ja osoite)

Vaatimus raukeaa. Takautuva eläke voidaan maksaa kokonaan eläkkeensaajalle.

Takautuva eläke peritään alla olevan laskelman mukaisesti. Jos maksua ei ole suoritettu / 19 mennessä, pyydettyä uusi laskelma.

Ajanjaksot, joilta peritään	Maksettu päivärahan / koulutustuen saajalle			Saatu perittyä			Peritään eläkelaitokselta yhteensä mk
	Päivien lukum.	mk / pv	Yhteensä mk brutto netto	Ajalta	Yhteensä mk brutto netto		

Maksuosoite (Rahalaitos ja konttori sekä taidellinen tilinumero / Postsirtotilin numero)

Paikka ja aika / 19
Käsittelijä ja puhelin: Allekirjoitus